

Päivi Kaski

SOSIAALISEN MEDIAN KUNTALAISKEKUSTELUN VAIKUTTAVUUS POLIITTISTEN PÄÄTTÄJIEN NÄKÖKULMASTA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Päivi Kaski: Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelu poliittisten päättäjien näkökulmasta
Kandidaatintutkielma, 39 sivua, 1 liite (1 sivu)
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma, kunta- ja aluejohtaminen
Tutkielman ohjaaja: Ari-Veikko Anttiroiko
Huhtikuu 2021

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, millaisia vaikutuksia kunnallisista asioista keskustelun siirtymisellä sosiaaliseen mediaan on ollut kunnan poliittisten päättäjien näkökulmasta ja mitkä tekijät vaikuttavat keskustelun vaikuttavuuteen. Sosiaalinen media viestintäympäristönä näyttäytyy usein negatiivisessa valossa lieveilmiöidensä vuoksi, mutta siellä keskustellaan myös asiallisesti ja perustellen kuntalaisia koskevista asioista. Kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja niihin vaikuttavia tekijöitä selvitettiin kysymällä: Millaiseksi poliittiset päättäjät kokevat sosiaaliseen mediaan siirtyneen kuntalaiskeskustelun roolin ja sen vaikuttavuuden päätöksenteossa?

Tutkimuksen kohderyhmänä on Sastamalan kaupungin valtuutetut ja varavaltuutetut, joiden ääni on heterogeeninen ja monisävyinen. Aineistonkeruu toteutettiin avoimia kysymyksiä sisältävällä verkkolomakkeella, johon vastaajia ohjattiin henkilökohtaisen sähköpostin välityksellä. Vastaaminen oli vapaaehtoista ja vastaajat säilyivät anonyymeina. Tutkimukseen osallistui 22 vastaajaa.

Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä käytettiin *grounded theory* -menetelmää, jonka avoimen koodauksen vaiheessa analyysikysymys oli: Mistä vastaaja puhuu, kun hän puhuu sosiaalisen median keskustelujen vaikutuksesta kunnalliseen päätöksentekoon. Ankkurikoodauksen vaiheessa muodostettiin luokat oma toimijuus, ympäristö ja kuntalaisrajapinta. Näiden analyysikysymykset olivat: Millaiset toimijaan itseensä/kuntalaisten kanssa vuorovaikuttamiseen/ympäristöön liittyvät tekijät vaikuttavat päättäjän kokemukseen sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen. Selektiivisen koodauksen vaiheessa ankkurikoodausvaiheessa löydetyille alakäsitteille esitettiin kysymys: Vaikuttaako löydetty tekijä valtuutetun suhtautumiseen estäen vai edistäen vaikuttamista. Analyysin tuloksena muodostui malli, joka alustavasti selittää valtuutettujen kokemukseen liittyvää monimutkaista ilmiötä, johon vaikuttavat valtuutetun oma kokemus sekä omasta itsestään ja roolistaan, sosiaalisesta mediasta ympäristönä että vuorovaikutuksesta kuntalaisten kanssa. Mallille löytyi tukea aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta sekä poliittisten päättäjien oman roolin kokemisen että sosiaalisessa mediassa toimimisen osalle.

Tutkimuksen aineisto oli pienehkö ja tarkemman kuvan saamiseksi viestinnän murroksen vaikutuksista kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen ilmiötä kannattaisi tutkia sekä määrällisesti että laadullisesti.

Avainsanat: sosiaalinen media, kunnallinen päätöksenteko, kuntalaiskeskustelu, poliittiset päättäjät

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	”Osallistumisen tavat ovat muuttuneet”	1
1.2	Poliittisten päättäjien kokemus keskiössä.....	3
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1	Sosiaalisen median nousu.....	5
2.1.1	Sosiaalinen media kuntalaiskeskustelussa.....	5
2.1.2	Sosiaalisen median lieveilmiöt	6
2.2	Poliittisten päättäjien monimutkainen toimintakenttä kunnissa	8
2.2.1	Edustuksellista vai laajemmin osallistuvaa demokratiaa?.....	10
2.2.2	Sosiaalinen media kuntapäätöksenteossa	12
3	TUTKIMUSMENETELMÄT	14
3.1	Kohderyhmänä Sastamalan kaupunginvaltuutetut	14
3.2	Valtuutetuille osoitettu kyselylomake	16
3.3	Kohti kokemusten varaan rakentuvaa käytännöllistä mallia	17
4	VAIKUTTAVUUDEN ALUSTAVA MALLI.....	19
4.1	Kohti pelkistettyjä ilmaisuja.....	19
4.1.1	Moniulotteisen vuorovaikutteisuuden vaikutus.....	20
4.1.2	Polarisoituminen ja politisoituminen.....	21
4.1.3	Oma toimijuus ja demokratiäkäsitys	22
4.1.4	Sosiaalisen median erityispiirteet	23
4.1.5	Vaikuttavuuden arviointi	25
4.2	Oma toimijuus, kuntalaisrajapinta ja ympäristö	26
4.3	Vaikuttavuutta estävät ja edistävät tekijät	29
4.4	Pohdinta	31
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
	LÄHTEET	37
	LIITE 1. Kyselylomake	

TUTKIELMAN KUVIOT

KUVIO 1. Aineiston pelkistetyistä ilmauksista muodostettu sanapilvi.....	19
KUVIO 2. Sosiaalisessa mediassa käydyn kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä.....	29

TUTKIELMAN TAULUKOT

TAULUKKO 1. Heineltin (2013b) tutkimuksessa valtuutetuille esitetyt väitteet vapaasti suomennettuna.	11
TAULUKKO 2. Toimijaan itseensä, kuntalaisten kanssa vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvät kategoriat ja niihin sijoitetut ilmaisut.....	27
TAULUKKO 3. Kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta estävät ja edistävät tekijät.....	30

1 JOHDANTO

1.1 ”Osallistumisen tavat ovat muuttuneet”

Verkostomainen valta on aikamme megatrendi, johon on sopeuduttava myös kunnallisessa päätöksenteossa. Monisolmuisuus tuo kuitenkin mukanaan myös jännitteitä: on ratkaistava, keskitetäänkö päätöksentekoa harvoille vai pyritäänkö laajaan osallisuuteen, puututaanko epäilyksiä ja hämmennystä herättävään informaatiovaikuttamiseen vai painotetaanko vastuullista sananvapautta? Sosiaalisessa mediassa syntyy liikehdintää. Vielä se ei ole johtanut poliittisen järjestelmän murtumiseen, mutta osallistumisen tavat ovat jo muuttuneet. (Dufva 2020, 29–37)

Pandey, Gupta ja Chattopadhyay (2019, 1072–1073) osoittavat, että sosiaalisen median avulla ihmiset voivat osallistua poliittiseen päätöksentekoon aiempaa helpommin. Älylaitteet ovat tulleet osaksi monien ihmisten arkea: Suomen virallisen tilaston (2020) mukaan neljä viidestä alle 90-vuotiaasta suomalaisesta käyttää internetiä useita kertoja päivässä ja enemmän kuin kaksi kolmesta seuraa sosiaalista mediaa. Vaikka vain kuusi prosenttia suomalaisista on Sitran (2020, 9–10) Suomalaiset kansalaisvaikuttajina -selvityksen mukaan *superaktiivisia raivaajavaikuttajia*, suunnilleen neljä viidestä kokee halua vaikuttaa asioihin. Enää ei kuitenkaan tarvitse lähteä torille saadakseen äänensä kuuluviin, vaan vaikuttamista voi tehdä helposti ja mukavasti vaikkapa jakamalla uutisia tai mielipiteitä sosiaalisessa mediassa, kuten Sitran selvityksen *arjen sohvavaikuttaja*. Pandey ym. arvelevatkin, että jatkossa yhä suurempi osa kansalaisista osallistuu poliittiseen keskusteluun, mutta huomauttavat myös, että osallistuminen ei aina ole sävyltään myönteistä.

Kunnan ylimmän virkamiesjohdon suhdetta sosiaaliseen mediaan sekä sen käyttäjänä että kuntalaisten osallistumiskanavana on tutkittu muun muassa Syväjärven, Leinosen, Pruiikkosen ja Korhosen (2017, 71–72, ks. myös 34–36) toimesta: kunnanjohtajat suhtautuvat some-maailmaan varsin myönteisesti ja tiedostavat sen kasvavan merkityksen melko hyvin. Kunnanjohtajat ovat kuitenkin kunnanhallituksen alaisuudessa toimivia virkamiehiä, joiden nimittämisestä vastaa kunnassa ylintä päätösvaltaa käyttävä kunnanvaltuusto (Kuntalaki 2015). Tästä johtuen vaaleilla valittujen poliittisten päättäjien suhtautuminen sosiaaliseen mediaan voi poiketa kuntaan virkasuhteessa olevien korkea-arvoistenkin virkamiesten näkemyksistä. Hyyryläisen ja Tuiskun (2016, 78–89) mukaan kunnan poliittiset päättäjät pyrkivät sosiaalisessa mediassa lähinnä tuomaan esiin omia mielipiteitään eivätkä niinkään keskustelemaan kuntalaisten kanssa. Päättäjät itse kuitenkin kuvaavat kunnan keskusteluympäristöä rikkaaksi ja kontaktejaan hyvin monipuolisiksi.

Sosiaalisen median voima on tunnustettu myös kunnissa; esimerkiksi voidaan poimia Mikkelin kaupunginhallituksen (2021) pelisääntöihin kirjattu huomautus tietojen jakamisesta sosiaaliseen mediaan kokousten aikana:

Kokouksen aikana kaupunginhallituksen päätöksistä ei lähetetä tietoa medialle, *ml. sosiaalinen media*, ilman puheenjohtajan suostumusta. (Mikkelin kaupunginhallitus 2021)

Samassa ohjeistuksessa kerrotaan, että luottamushenkilöllä on oikeus kertoa oma mielipiteensä päätöksestä kysyttäessä, mutta hänen ei tule arvostella yhteisiä päätöksiä, vaikka hän olisi eri mieltä. Asikkalan kunta (2016) menee vielä askeleen pidemmälle: kunnan luottamushenkilöitä kehoitetaan myös vapaa-aikanaan säätelemään käytöstään sosiaalisessa mediassa myös esittäessään esimerkiksi poliittisia näkemyksiään.

Toisaalta Ilmajoen kunnan (2020) henkilöstölle ja luottamushenkilöille laaditussa viestintäohjeessa korostetaan, että vaikka sosiaalisen median keskusteluiden nopeus ja kompleksisuus haastavat kuntaorganisaatiota, se voidaan nähdä myös mahdollisuutena:

Tulevaisuudessa vahvoilla ovat ne kunnat, jotka uskaltavat lähteä vaalimaan innostunutta keskustelua ja aktivoimaan ihmisten osaamispotentiaalia yhteiseen käyttöön. Tämä tarkoittaa, että mitä jos -kysymykset sallitaan ja viestintä kulkee molempiin suuntiin niin kunnan ja kuntalaisten kuin myös johdon ja työntekijöiden välillä. (Ilmajoen kunta 2020)

Ilmajoen valitsemassa lähestymistavassa Dufvan (2020, 29–37) maalailemaan osallistumisen murrokseen vastataan positiivisella, keskusteluun kannustavalla asenteella ja ongelmat pyritään kohtaamaan viestinnän avoimuudella ja nopeudella. Kuntalaiset nähdään osaamisen lähteinä ja heidän aktiivista osallistumistaan keskusteluihin pyritään vaalimaan.

Toisaalta Hyyryläinen ja Tuisku (2016, 96–97) tuovat esiin, että vaikka dialogisuus on väkevästi läsnä valtuutettujen puheissa ja kuntien strategisissa dokumenteissa, konkreettisia toimia toimivan, kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi on vain vähän: erityisesti sosiaalinen media ilmenee ”käyttämättömänä mahdollisuutena”, vaikka se nähdäänkin tärkeäksi yhteisöllisyyden herättäjänä ja kannattelijana.

Empiiriset havainnot kertovat, että ainakin joskus sosiaalisessa mediassa käydyllä keskustelulla näyttäisi olevan vaikutusta poliittisten päättäjien tekemiin päätöksiin. Erityisesti kipeimpien ratkaisujen äärellä sosiaalisessa mediassa käytäviin keskusteluihin näyttää ilmaantuvan kannanottoja, joiden tarkoituksena on todennäköisesti vaikuttaa, tai ainakin yrittää vaikuttaa, poliittisten päättäjien tekemiin ratkaisuihin. Esimerkiksi kouluverkosta on Sastamalassa, kuten monessa muussakin

kunnassa, väännetty kättä vuosien saatossa. Muutama vuosi sitten Sastamalan kasvatusjohtaja (sittemmin sivistysjohtaja) korosti Alueviestin (2016) haastattelussa vastuun päätöksenteosta kuuluvan poliitikoille, jotka on valittu vaaleilla ja kehotti kuntalaisia puolustamaan koulujaan sanoin:

Kansalaiskeskustelun ja kannanottojen aika on nyt. Vedotkaa valtuutettuihin itsellenne ja yhteisöllenne tärkeiden asioiden puolesta. (Alueviesti 2016)

Verkkolehden kommenttikenttä täyttyi nopeasti viesteistä. Keväällä 2020 uutinen valtuuston päätöksestä neljän koulun sulkemisesta sai samaisen lehden kommenttikenttään vain yhden viestin (Alueviesti 2020). Alueen suurimmassa Facebook-ryhmässä (SaKeSe- Sastamalan keskusteluseinä) kommenttien määrä moninkertaistui. Sastamalalaisten julkista keskustelua on tutkittu myös aiemmin: Niemisen (2018, 7) pro gradu -tutkielma keskittyi paikallislehden mielipidekirjoituksiin 50-vuotisessa uimahallisaagassa, mutta jo siinä tuodaan esiin, että julkista keskustelua hankkeesta on käyty myös sosiaalisessa mediassa. Olen itse seurannut aktiivisesti keskustelua kotikaupungissani niin uimahallin kuin muun kunnallisen päätöksenteon osalta useammalla vuosikymmenellä, vaikka en olekaan niin sanotusti poliittisesti aktiivinen. Keskustelu on ollut rikasta ja ajoin kiivastakin.

Tuoreen tutkimuksen ja empiiristen havaintojen perusteella voidaan ajatella, että keskustelu myös kunnan päätöksenteosta on ainakin jossain määrin siirtynyt sosiaaliseen mediaan. Tätä tukevat myös kuntien tekemät ohjeistukset sosiaalisen median käytöstä, joissa viitataan myös poliittisten päättäjien toivottuun käyttäytymiseen. Vaikka Parvez (2008) toteaaakin tutkittuaan e-demokratiaa rakenneteorian valossa, että vaikka teknologialla itsellään ei materiaalisena resurssina ole sosiaalista merkitystä, on ilmiö sinällään kiinnostava. Onhan mahdollista, että uusi kanava tuo keskusteluun mukaan ihmisiä, joiden ääni ei ole aiemmin tullut kuuluviin. Jos keskustelu siirtyy pääosin sosiaaliseen mediaan, voi joukko ihmisiä jäädä kokonaan sen ulkopuolelle, koska he eivät käytä kyseisiä palveluja. Erilaiset ympäristöstä riippuvat tekijät voivat vaikuttaa viestien vaikuttavuuteen. Näiden kysymysten selvittämiseksi asiaa on syytä tutkia lähemmin.

1.2 Poliittisten päättäjien kokemus keskiössä

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, millaiseksi kuntien poliittisten päättäjien kokemus on muotoutunut sosiaalisessa mediassa käytävästä kuntalaiskeskustelusta ja millaisten tekijöiden voidaan ajatella vaikuttavan heidän kokemukseensa. Tutkimuskysymyksenä on:

Millaiseksi poliittiset päättäjät kokevat sosiaaliseen mediaan siirtyneen kuntalaiskeskustelun roolin ja sen vaikuttavuuden päätöksenteossa?

Tutkimuksen esiymmärryksenä on, että poliittisten päättäjien kokemaan rooliin vaikuttaa luontaisesti niin heidän kokemuksensa sosiaalisesta mediasta ympäristönä kuin kuntalaiskeskustelusta ylipäätään. Lisäksi halutaan selvittää, kokevatko päättäjät kaikkien ryhmien saavan äänensä kuuluviin, kuuluuko jonkun tai joidenkin ääni kovemmin tai ovatko jotkin äänet vaimentuneet. Tutkimuksessa huomioidaan myös sosiaalisen median lieveilmiöt, kuten virheellisiin faktoihin perustuva informaatiovaikuttaminen, asioiden kritisointi ilman ratkaisuehdotuksia, vihapuhe, häirintä ja uhkailu. Niitä ei kuitenkaan nosteta tutkimuksen keskiöön. Tutkimuksen esiymmärryksenä on myös, että päättäjien kokemukseen vaikuttavat sekä päättäjän henkilökohtainen sosiaalisen median käyttö että viranhaltijoiden ja muiden kunnan työntekijöiden kokemukset keskustelusta.

Tutkimus nojaa aiempaan tutkimukseen sosiaalisesta mediasta ja kunnan poliittisten päättäjien käsitykseen omasta roolistaan kunnan päätöksenteossa ja demokratiasta. Empiirisessä osuudessa, joka on toteutettu laadullisena kyselytutkimuksena Sastamalan kaupunginvaltuutetuille ja varavaltuutetuille, selvitetään kunnan poliittisten päättäjien kokemuksia sosiaalisen median roolista kunnan päätöksenteossa ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kompleksisen ilmiön ymmärtämisen helpottamiseksi luodaan alustava malli vaikuttavuuteen vaikuttavista tekijöistä, jonka jälkeen tuloksia peilataan aiempaan teorian tietoon.

Aluksi on käsitelty tutkimuksen aiheesta tehtyä aiempaa tutkimusta ja empiirisiä havaintoja. Lisäksi on perusteltu aiheen mielenkiintoisuutta ja tärkeyttä. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Empiirisen osuuden aluksi esitellään Sastamalan kaupunginvaltuusto, joka toimi tutkimuksen kohderyhmänä. Aineiston keruu-, käsittely- ja analyysitapojen esittelyn jälkeen muodostetaan alustava sosiaalisen median kuntalaiskeskustelujen vaikuttavuuden malli, jonka jälkeen siirrytään pohdintaan ja johtopäätöksiin. Lopuksi esitetään vielä arvioita tutkimuseettisistä kysymyksistä, tutkimuksen validiteetista ja reliabiliteetista ja mahdollisista jatkotutkimuskohteista. Tutkimuksen lopusta löytyvät käytetyt lähteet ja lisäksi liitteenä on tutkimuksessa käytetty kyselylomake.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Sosiaalisen median nousu

Gillespie (2017, 255) määrittelee sosiaalisen median voittoa tavoitteleviksi verkkosivustoiksi tai -palveluiksi, jotka sisältävät ja levittävät käyttäjiensä luomaa tai jakamaa sisältöä käyttäjän itsensä määrittelemällä tavalla joko julkisesti tai jollekin rajatulle käyttäjäryhmälle: tällaisia kanavia ovat esimerkiksi Facebook, YouTube, Twitter, Instagram ja Snapchat. Laajemmin tulkittuna myös esimerkiksi Googlen hakutoiminto voidaan tulkita sosiaalisesti mediaksi. Tässä tutkimuksessa sosiaalisesta mediasta puhuttaessa tarkoitetaan kuitenkin pääasiassa sellaisia vuorovaikutteisia palveluja, joissa on tyypillistä käydä keskustelua ja kommentoida toisten julkaisuja.

Suomen virallisen tilaston (2020) mukaan päivittäinen internetin käyttö jatkoi kasvuaan vuonna 2020: 16–89-vuotiaiden ikäryhmästä peräti 82 prosenttia käyttää internetiä useita kertoja päivässä. Pandemiavuosi kasvatti verkkopalveluiden käyttöä eniten yli 65-vuotiailla, mutta myös koko laajemman ikäryhmän netin käyttö kasvoi kolmella prosenttiyksilöllä. Vastaava muutos näkyy myös sosiaalisen median seuraamisessa: kun yhteisöpalveluja seuraavien määrä pysytteli noin 60 prosentin tuntumassa vuodesta 2015 vuoteen 2019 saakka, vuonna 2020 sosiaalista mediaa seurasi 69 prosenttia yli 16-vuotiaista suomalaisista. Myös ikäluokkien suhteen muutos korreloi verkon käyttämisen lisääntymisen kanssa: yli 65-vuotiaisiin löytyi vuoden 2020 aikana ainakin 130 000 uutta sosiaalisen median käyttäjää. Yleisimmin käytetyt palvelut olivat Facebook, WhatsApp ja Instagram.

2.1.1 Sosiaalinen media kuntalaiskeskustelussa

Kuntaliiton (2021a) mukaan kunnan asioita seurataan yleisimmin paikkakunnalla ilmestyvästä sanomalehdestä, mutta sähköisten kanavien seuraaminen on noussut nopeasti vuoden 2008 jälkeen. Voimakkainta nousu on ollut sosiaalisessa mediassa. Kangaspunta (2021, 124) ennustaakin tuoreessa väitöskirjassaan, että erilaisten uutisten jakaminen ja kommentointi sosiaalisessa mediassa aiheuttaa huomattavia muutoksia verkkouutisten kommentointiin. Hän kuvailee kommenttiketjujen muodostavan julkisia areenoja keskustelulle: verkkovälitteisyys voidaankin nähdä uutena kanavana keskustelulle, joka pikemminkin vahvistaa kuin rajoittaa keskustelijan tunnetta paikallisuudesta (Kangaspunta 2021, 122). Tällaisen kehityksen positiivisena vaikutuksena voitaisiin nähdä ainakin Jäntin, Airaksisen ja Haverin (2017, 38–40) kuvailema laajojen asukasjoukkojen näkökulmien saaminen päätöksenteon tueksi. Toisaalta Davis (2010, 746–747) huomauttaa, että vaikka vastaavaa on tuotu esiin internetin alkua ajoilta saakka korostaen sen roolia Setälän (2003, 26–29) kuvailemana

kansalaisen tahdon ilmaisun välineenä, tieteellisessä keskustelussa esiintyy myös kriittisiä näkökulmia verkkovälitteisen viestinnän mahdollisuuksista lähentää poliittista eliittiä äänestäjiin.

Pekka Sauri (2015, 48) nostaa kuitenkin keskusteluun näkökulman, jossa kuntalaisten osallistumisesta tulee paitsi demokratian legitimitetin takaaja myös tapa valjastaa kuntalaisten osaaminen ja luovuus kunnan käyttöön. Hän näkee kunnan asukkaat inhimillisenä pääomana, jotka kokemuksensa ja osaamisensa ansioista pystyvät kehittämään kuntaa ja sen toimintaa dialogisesti. Sosiaalinen media luo foorumin tällaiselle keskustelulle, joka parhaimmillaan ottaa talteen ja antaa mahdollisuuden kehittää edelleen sellaisia ideoita, jotka muuten voisivat unohtua ja jäädä siten kokonaan hyödyntämättä.

Oikeusministeriön (2018, 16) kuntademokratiaindikaattorin valossa sosiaalisessa mediassa vaikuttaminen ei vielä ole kovin yleistä: ainoastaan 14 prosenttia vastaajista katsoi pyrkineensä vaikuttamaan kotikuntansa asioihin viimeisen neljän vuoden aikana. Toisaalta maailma on muutamassa vuodessa muuttunut: pitää muistaa, että Suomen suosituin yhteisöpalvelu Facebook elää vielä teinivuosiaan ja Tilastokeskuksen mukaan sama suhteellinen osuus suomalaisista käytti yksistään Facebookia vuonna 2019 kuin kaikkia yhteisöpalveluja yhteensä vuonna 2015. Käyttäjämäärä ja päivittäisen käytön lisääntymisen perusteella myös käyttöaktiivisuus lisääntyy koko ajan. Voikin siis olla, että suurin siirtymä kuntalaiskeskustelun osalta on vasta tulossa.

Ei pidä unohtaa, että kuntainstituution rakenteet ja normit on luotu aikana, jolloin tiedonkulku oli huomattavasti nykyistä hitaampaa ja kankeampaa eikä nykyisenkaltaisesta, kaikkialle levinneestä, monenvälisestä ja monikanavaisesta sosiaalisesta mediasta osattu edes haaveilla. Näin ollen tällaiseen viestinnälliseen murrokseen ei ole osattu varautua. Osittain vaikeasti muutettavat rakenteet johtuvat kunnan ulkoa säädellyistä toiminnoista, joita ovat esimerkiksi kunnan lakisääteiset tehtävät. Toisaalta kunta on jo itsessään julkisena instituutiona tyypillisesti ”konservatiivisesti reagoiva ja hitaasti sopeutuva toimija”. Tilannetta ei varsinaisesti paranna kunnan työntekijöiden siiloutuminen ammattitehtäviin ja aloittain. Kuntalaisten kanssa keskustelu ei myöskään ole valmistelevien virkamiesten ydintehtäviä. (Hyyryläinen ja Tuisku 2016, 90–91)

2.1.2 Sosiaalisen median lieveilmiöt

Kääntöpuolena laajalle kuntalaiskeskustelulle voidaan nähdä sosiaalisessa mediassa esiintyvät lieveilmiöt. Alun perin sekä yleisön että päättäjien huolenaiheet sosiaalisen median epäsovivista sisällöistä keskittyivät seksuaalisiin ja väkivaltaisiin kuviin, mutta viime vuosina huomio on yhä enemmän kiinnittynyt vihapuheeseen ja toisiin käyttäjiin kohdistuvaan maalittamiseen (*targeting*),

trollaamiseen (*trolling*), häirintään (*harassment*) ja uhkailuun (Gillespie 2017, 256). Maalittaminen voi kohdistua henkilöön tai ryhmään, kuten naisiin, homoseksuaaleihin tai kulttuurisiin vähemmistöihin, mutta varsinkin pienimuotoisesti sen kohteeksi voi joutua kuka tahansa. Wardin (2019, 7186) mukaan valeutisia tuottavat sekä tiedotusvälineet että poliittiset johtajat kannattajineen, mutta myös muut pahansuovat mediasisällöntuottajat: kenttä on laaja ja sisällönvalvonnan eettiset ohjeet koskevat ainoastaan niihin sitoutuneita journalisteja. Hankalasti tunnistettavan informaatiovaikuttamisen suitsemiseksi hän suosittaakin koko yhteiskunnan yhdistävän voimansa, jotta kansalaiset voivat luottaa saavansa oikeaa tietoa. Yhtenä tärkeistä kehityskohteista hän nostaa esiin koulutuksen merkityksen.

Kunnan viranhaltijat ovat huolissaan poliittisen päätöksenteon hitauden kuntien ja palveluiden kehittämiseen aiheuttamista ongelmista. Heidän näkemyksissään epämääräinen ja sekavalta vaikuttava ”torihuutelu” saattaa nostaa merkittävämmäksi sen kuka sanoo kuin sen mitä sanotaan. Ainakin joillain tahoilla syyksi epäillään populististen ryhmien nousua päätösvastuuseen (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 95).

Vihapuhe puolestaan voidaan ymmärtää ihmislajin sisäsyntyiseksi ominaisuudeksi, sillä ihminen on aina vieroksunut itsestään poikkeavia. Sen merkitys kuitenkin korostui Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen ja Suomessa vasta 2010-luvulla. Median tuottamat kohut ja julkisuuden muuttuminen henkilökeskeisemmäksi ovat lisänneet poliitikkoihin kohdistuvan vihapuheen, mutta myös suoranaisten häirinnän ja uhkailun, määrää. (Pöyhtäri 2013, 26–35).

Reisachin (2021, 909–910) tutkimuksen mukaan sosiaalisen median algoritmeja voidaan käyttää alkuperäisen käyttötarkoituksensa, mainostamisen, lisäksi myös valeutisten levittämiseen ja poliittiseen manipulointiin. Sosiaalisen median algoritmeilla on taipumus näyttää käyttäjälleen sellaista sisältöä, johon se odottaa käyttäjän aiemman käyttäytymisensä perusteella reagoivan. Joissakin palveluissa reagoimiseksi riittää julkaisun parissa vietetty aika, mutta toisissa käyttäjän pitää toimia jotenkin: erityisesti kommentointi katsotaan voimakkaaksi toimeksi. Tällöin algoritmit toisaalta nostavat käyttäjän nähtäviin sisältöä, josta hänen odotetaan pitävän ja joihin hän reagoi positiivisesti, esimerkiksi Facebookissa tykkäämällä. Toisaalta reaktioita aiheuttavat myös kiihdyttävät julkaisut, joita käyttäjä intoutuu kommentoimaan. Reisach (2021, 910, ks. myös 913) tunnisti myös, että kiivaiksi yltyvät väittelyt, jotka nousevat lukuisien käyttäjien näkyviin, kyllä kiihdyttävät tunteita, mutta hiljaisemmat ja kohteliaammat käyttäjät jäävät varjoon ja toisaalta negatiivissävyyiset, tunteisiin vetoavat kampanjat saavat usein myös enemmän näkyvyyttä kuin asiasisältöiset. Reisach peräänkuuluttaakin sosiaalisen median alustoja tarjoavien yritysten

yritysvastuuta, jotta ne paremmin huolehtisivat viraaleiksi nousevien sisältöjensä tasapuolisuudesta ja siten mahdollistaisivat tasapainoisen vuorovaikutuksen eri puolueiden ja intressiryhmien välillä. Reisachin mukaan yritykset voisivat näin tukea uskoa demokratiaan.

Toisaalta Gillespie (2017, 217) tuo esiin, että sosiaalinen media on vain alusta ja häiritsevän sisällön luovat käyttäjät. Pohdinta siitä, kenen pitäisi olla vastuussa sisällöstä, on monitahoinen ja mielenkiintoinen. Gillespien näkemyksen mukaan sisältöjä säilyttävää ja jakavaa yritystä voidaan pitää jossain määrin vastuullisena sisällöstä ja hän ehdottaakin erilaisia toimia yritysten vastuullisuuden lisäämiseksi. Sisältöjä on valvottu yrityksissä jo vuosia, mutta valvonta kohdistuu vain käyttöehtojen vastaisen materiaalin levittämiseen. Käyttöehdoissa kielletään tyypillisesti jo mainitut seksuaalista tai väkivaltaista sisältöä sisältävät kuvat, toisten käyttäjien häirintä ja vihapuhe. Alustan sisältöä suodatetaan erilaisilla algoritmeilla ja myös käyttäjillä on mahdollisuus liputtaa (*flag*) sopimattomana pitämänsä sisältö eli toisin sanoen raportoida käyttöehtojen rikkomuksista. Sisältöjen moderointiin osallistuu algoritmien lisäksi suuri joukko työntekijöitä, jotka altistuvat päivittäin valtaville määrille sisältöä, jota ainakin joku on pitänyt sopimattomana. Pohdittavaksi jääkin, olisiko tehokkaampaa puuttua häiritsevää sisältöä tuottavien toimiin kuin jättää asia palvelua tarjoavien yritysten ratkaistavaksi. Suuressa osassa sosiaalisen median palveluja on tapana perustaa ryhmiä ja useimmissa niitä voidaan myös valvoa ryhmän moderaattorin välityksellä paikallisesti. (Gillespie 2017, 264–273). Tällainen valvonta tietenkin nostaa esiin kysymyksiä siitä, kuka on oikea henkilö päättämään, mikä on tai ei ole sopivaa ja vaikuttaako moderointi siihen, millaiset mielipiteet pääsevät keskustelussa näkyviin. Toisaalta paikallinen valvonta poistaa ongelmia esimerkiksi tunnistaa vihapuhe vieraalla kielellä.

2.2 Poliittisten päättäjien monimutkainen toimintakenttä kunnissa

Suomalainen yksitasoinen hallintomalli, jossa paikallishallintoa itsenäisesti hoitavien kuntien ja valtionhallinnon välissä ei ole alueellista itsehallinnollista tasoa, on maailmanlaajuisesti tarkasteltuna varsin harvinainen ja siksi erityislaatuinen (Jäntti, Airaksinen & Haveri 2017, 34). Itsehallinnon myötä kunnilla on Kuntalain säätämässä rajoissa oikeus päättää, millainen organisaatio kunnan toiminnasta huolehtii. Erilaisia tapoja järjestää kunnan hallinto on useita, mutta kaikissa niissä ylintä päätösvaltaa käyttää kunnan- tai kaupunginvaltuusto. Valtuuston jäsenet valitaan kuntavaaleissa, joissa äänioikeutettuja ovat 18 vuotta täyttäneet henkilöt, joiden kotipaikka kyseinen kunta on. Muiden maiden kansalaisille on asetettu lisäehtoja. Äänioikeutettu voi asettua myös ehdokkaaksi kotikunnassaan, jos häntä ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Yllä kuvatun kaltaista toimintatapaa, jossa äänioikeutetut valitsevat vaaleilla edustajansa päättäviin elimiin, kutsutaan edustukselliseksi demokratiaksi. Erotuksena suorasta demokratiasta edustuksellisessa demokratiassa kuntalaiset äänestävät edustajakseen sellaista ehdokasta, liikettä tai puoluetta, jonka kanssa he ovat useimmista ja tärkeimmistä, mutta eivät välttämättä kaikista, asioista samaa mieltä (Setälä 2003, 53). Äänestäessään ehdokasta kuntalaisen voidaan katsoa olevan tietoinen siitä, että kaikki hänen ehdokkaansa valtuustossa mahdollisesti tulevaisuudessa puoltamat päätökset eivät välttämättä ole hänen toiveidensa mukaisia. Äänestämistä voidaan kuitenkin pitää yhtenä kuntalaisen tärkeimmistä vaikutusmahdollisuuksista.

Valituksi tulleet kuntavaaliehdokkaat vastaavat vaalikauden ajan kunnan strategisesta päätöksenteosta: heidän tehtävänä on määritellä ne tavoitteet, joita kohti kunnan operatiivisen johdon tulee toimillaan kuntaa viedä (Kuntaliitto 2021b). Vaikka valinta luottamustehtäviin tapahtuu todennäköisimmin puolueiden ehdokaslistoilta, lähes kolme neljäsosaa kuntavaaliehdokkaista koki, että valituksi tultuaan heidän tulisi edustaa kotikuntansa kaikkia asukkaita, ei ainoastaan oman puolueensa tai ryhmänsä äänestäjiä (Oikeusministeriö 2018, 42–43, 79–80). Puolueilla ja ryhmillä on kuitenkin merkittävä vaikutus päätöksentekoon ja se synnyttää jännitteitä valtuutettujen ja äänestäjien välille: ryhmän kanta saattaa joissain tilanteissa olla ristiriidassa yksilöiden kantojen kanssa.

Valtuutetut ovat edustuksellisessa demokratiassa riippuvaisia äänestäjistä; sekä siitä, että he onnistuvat vakuuttamaan riittävän joukon kuntalaisia puolelleen (Häkli 2018, 178), mutta myös siitä, että nämä kuntalaiset kokevat äänestämisen, ja sitä kautta vaikuttamisen, niin tärkeäksi, että he käyttävät äänioikeuttaan. Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänestysprosentti oli 58,9 prosenttia äänioikeutetuista, joka oli 0,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2012 (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017). Oikeusministeriön (2018) Kuntademokratiaindikaattorit 2017 -raportin mukaan äänestysaktiivisuuteen vaikuttavat ikä, koulutustaso ja kunnan koko siten, että todennäköisimmin äänestävät korkeammin koulutetut, pienemmässä kunnassa asuvat, vanhemmat henkilöt. Ehdokkaan kannalta tämä asetelma luo valintatilanteen: pyrkiäkö saamaan potentiaalisesti jo äänestävä omalle kannalleen vai yrittäkö motivoida todennäköisesti äänioikeutensa aiemmin käyttämättä jättänyt vaaliuurnille. Häklin (2018, 178) mukaan valtuustossa vain lyhyen aikaa olleet valtuutetut ovat usein epävarmempia uudelleenalinnastaan ja siksi he usein saattavat vähintäänkin empiä sellaisten ratkaisujen äärellä, joista he tietävät äänestäjiensä olevan eri mieltä. Poliittiset päättäjät ovat kuitenkin riippuvaisia myös valtuustoryhmästään, sillä yksin tai hyvin pienessä ryhmässä vaikutusmahdollisuudet kunnan asioihin ovat kansansuosioista riippumatta vähäiset (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 91).

Toisaalta valtuutetut toimivat läheisessä suhteessa myös asioita valmisteleviin ja toimeenpaneviin viranhaltijoihin. Heinelt (2013a, 633) kuvaa yleisesti käytettyä mallia kunnallisen vallan kolmijakoisuudesta, jossa kolmion kärkinä vaikuttavat kunnanjohtaja, virkamiehet ja valtuutetut. Koska suomalaisilla kunnilla on vapaus järjestää hallintonsa haluamallaan tavalla, näiden keskinäiset valtasuhteet voivat institutionaalisten rakenteiden vuoksi jossain määrin vaihdella kunnittain, mutta eri toimijat ovat joka tapauksessa suhteessa toisiinsa. Valtuuston käyttäessä lailla turvattua ylintä päätösvaltaa, virkamiesten roolina puolestaan on valmistella ja toimeenpanna päätökset ja hoitaa kunnan arkipäiväistä toimintaa valtuuston luomien raamien rajoissa. Virkamiehet ovat kunnan työntekijöitä ja he saavat työpanoksestaan vastineeksi palkkaa. Taloudellisten paineiden kurimuksessa myös tällainen rahallinen satsaus halutaan hyödyntää mahdollisimman hyvin. Toisaalta valtuutettujen ja virkamiesten välillä on myös sekä kunnassa työskentelyyn että muuhun vuorovaikutukseen liittyviä henkilökohtaisia suhteita, jotka entisestään monimutkaistavat valtuutettujen toimintakenttää.

Häkli (2018, 178–180) kuvaa väitöskirjassaan valtuutettujen sitoutuneisuutta eri suuntiin ja toteaa, että ryhmään tai yksittäiseen hankkeeseen voimakkaasti sitoutunut valtuutettu saattaa äänestää sekä omaa että kannattajiensa, toisin sanoen niiden, joiden mandaatilla hän valtuustoon on tullut valituksi, mielipidettä vastaan. Sitoutumisen aste saattaa olla niin korkea, että valtuutettu ei muuta tai muokkaa kantaansa, vaikka hän saisi uutta, eri kantaa tukevaa tietoa. Toisaalta valtuutettu, joka on sitoutunut enemmän kannattajiinsa, saattaa muokata kantaansa näiden painostuksesta tavoitellessaan legitimizeettiä ulkoisen sidosryhmän silmissä. Samalla hän kuitenkin myös sitoutuu päätöksentekoon, joka mahdollistaa toista kantaa edustavien ajattelun mukaisen päätöksenteon.

Hyyryläinen ja Tuisku (2016, 98) huomauttavat myös vallankäytön muotojen ja suhteiden muuttumisesta, johon viestinnän murros on osallisena ja jota säestävät projektiyhteiskuntaan integroituneet kunnat. Projektit hajauttavat valtaa ja luovat ympärilleen mikroverkostoja. Toisaalta voidaan ehkä ajatella, että määräaikaiset projektit saattavat aiheuttaa hämmennystä kuntalaisissa, kun projektissa työskennellyt työntekijä ei hankkeen päätyttyä olekaan enää kunnan palveluksessa. Hyyryläisen ja Tuiskun mukaan projektien vaikuttavuus riippuu voimakkaasti kommunikoinnin ja verkottumisen avoimuudesta.

2.2.1 Edustuksellista vai laajemmin osallistuvaa demokratiaa?

Heinelt (2013a, 633–635) huomauttaa, että muodolliset ja epämuodolliset institutionaaliset rakenteet eivät kuitenkaan yksin riitä selittämään valtuutettujen näkökulmia, roolikäyttäytymistä ja asenteita. Hänen mukaansa niihin vaikuttavat myös henkilökohtaiset ominaisuudet, jotka yhdessä

institutionaalisten rakenteiden kanssa muokkaavat valtuutetun demokratiakäsitystä. Selvittäessään valtuutettujen demokratiakäsityksiä Heinelt (2013b, 657–658) havaitsi niiden jakautuvan perinteisen, edustuksellisen demokratiakäsityksen (*representative democracy*) ja osallistuvan demokratian (*participatory democracy*) välillä. Edustuksellisen demokratian hän kuvaa tässä mielessä edustavan käsitystä siitä, että kuntalaisen pääasiallinen vaikuttamisreitti on käyttää äänioikeuttaan, kun taas laajemman osallistuvan demokratiakäsityksen mukaan kuntalaisella pitää olla myös muita mahdollisuuksia vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon. Heineltin (2013b, 643) tutkimuksessa valtuutetuille esitettiin väitteitä kuntalaisten roolista päätöksenteossa, joiden perusteella demokratiakäsitysten eroa on helpompi mieltää (ks. Taulukko 1).

EDUSTUKSELLINEN DEMOKRATIA	LAAJEMPI OSALLISTUVA DEMOKRATIA
<ul style="list-style-type: none"> • äänestämisen lisäksi kuntalaisille ei pitäisi antaa mahdollisuutta vaikuttaa paikallishallinnon politiikkaan • poliittisten edustajien tulisi tehdä mielestään oikeat päätökset riippumatta paikallisten ihmisten nykyisistä näkemyksistä • vaalitulosten tulisi olla tärkein kuntapolitiikkaa määrittelevä tekijä 	<ul style="list-style-type: none"> • asukkaiden tulisi osallistua aktiivisesti ja suoraan tärkeiden paikallisten päätösten tekemiseen • asukkailla tulisi olla mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ennen kuin valitut edustajat tekevät tärkeitä paikallisia päätöksiä • poliittisista päätöksistä tulisi neuvotella asianosaisten, paikallisten toimijoiden kanssa eikä jättää niitä vain edustavien toimielinten ratkaistavaksi • paikalliset kansanäänestykset johtavat korkeatasoiseen julkiseen keskusteluun

TAULUKKO 1. Heineltin (2013b, 643) tutkimuksessa valtuutetuille esitetyt väitteet vapaasti suomennettuna.

Väitteiden perusteella voitaneen ajatella, että edustuksellista demokratiaa kannattavat haluavat keskittää valtaa valtuutetuille riippumatta kuntalaisten suhtautumisesta yksittäisiin kysymyksiin ja perustelevat tätä oikeutetuksi vaalituloksen perusteella. Laajempaa, osallistuvaa demokratiaa kannattavat puolestaan haluavat edistää kuntalaisten äänen kuulumista myös yksittäisissä päätöksissä. Väitteiden perusteella voitaisiin myös ehkä päätellä, että jako ei aina välttämättä ole selkeä ja Heinelt (2013b, 642) vahvistaakin, että demokratiakäsitykset voidaan nähdä myös toisiaan täydentävinä. Niiden erilainen lähestymistapa kuitenkin luo ymmärrystä sille, miksi valtuutetut toimivat ja suhtautuvat asioihin eri tavoin. Heineltin lähestymistapa valittiin, sillä Heinelt osoitti, että näillä kriteereillä eroteltuna jako osoittautui toimivaksi vain pienin sävyeroin lähes kaikissa Euroopan maissa eikä hallintorakenteella vaikuttanut olevan vaikutusta jaon toimivuuteen. Lisäksi Heinelt (2013b, 657–658) osoitti, että iällä, sukupuolella ja puoluekannalla oli jonkin verran korrelaatiota tässä esitetyn viitekehyksen demokratiakäsityksen kanssa. Yli 60-vuotiaat, miehet ja konservatiivisia

puolueita kannattavat olivat taipuvaisempia kannattamaan edustuksellista demokratiaa laajemman, osallistuvan demokratian sijaan. Konservatiiviset puolueet sijoittuvat perinteisessä oikeisto-vasemmisto -jaottelussa Heineltin mukaan pääosin oikealle. Vastaavasti vasemmistopuolueissa ja ekologisia arvoja korostavissa ryhmissä osallistuva demokratiakäsitys oli yleisempi.

Vaikka lain kirjaimen täyttämiseen riittää edustuksellinen demokratiakäsitys, on suuntaus Suomessa liikkumassa kohti laajempaa, osallistuvaa demokratiaa. Näin voidaan päätellä esimerkiksi Kuntaliiton vuoden valtuutettu -kilpailussa erinomaiselle valtuutetulle määritellyistä kriteereistä, joista kuudes kuuluu: ”kuuntelee kuntalaisia avoimessa vuorovaikutuksessa ja edistää laajaa osallistumista”. Kriteeristö on kaikkineen mielenkiintoinen, sillä se kuvastaa erinomaisella tavalla valtuutetun tehtäväkentän moninaisuutta: valtuutetun toivotaan muun muassa asennoitua strategisesti, osata ennakoida tulevia aikoja ja suhtautua muutokseen ja uudistumiseen positiivisesti. Häneltä edellytetään pitkäjäntäisyyttä, avoimuutta ja vastuullisuutta. Lisäksi korostetaan yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa niin valtuustossa kuin kunnan sisäisissä ja ulkoisissa asioissa. (Kuntaliitto 2021c) Valtuutetun tulee siis samanaikaisesti olla jämäkkä, päämäärätietoinen johtaja, mutta kuitenkin ottaa huomioon niin kuntalaisten kuin kunnan työntekijöiden toiveet.

2.2.2 Sosiaalinen media kuntapäätöksenteossa

Kuntalain 22 § ohjaa kuntaa muun muassa järjestämään keskustelutilaisuuksia, valitsemaan kunnan toimielimiin sen palvelujen käyttäjien edustajia, osallistamaan kuntalaisia niin talouden kuin palvelujen suunnitteluun, tukemaan myös asukkaiden oma-aloitteista toimintaa asioiden suunnittelemiseksi ja valmistelemiseksi ja selvittämään ennen päätöksentekoa asukkaiden mielipiteitä. Teknologian kehittymisen myötä myös osallistuminen on murroksessa: perinteisiä osallistumismuotoja voidaan toteuttaa verkossa, ilman tarvetta saapua fyysisesti paikan päälle, mutta toisaalta se on tuonut mukanaan myös uusia osallistumisen mahdollisuuksia (Sitra 2020, 174). Vaikka kuntalain voisi laajasti ottaen tulkita tarkoittavan myös kuntalaiskeskustelun seuraamista, Hyyryläisen ja Tuiskun (2016, 78) paikallispoliitikkojen sosiaalisen median käyttö tähtäsi enemmän omien tai puolueen kannan mukaisten ajatusten esiintuomiseen kuin vuorovaikutuksen edistämiseen ja kuntalaisten äänen kuulemiseen. Poliitikkojen myös havaittiin välttävän väittelyjä ja ”kärjekkäitä kiistoja”, jotka tutkimuksessa tulkittiin riskiksi menettää luottamuspääomaa, mutta toisaalta rohkeammalla otteella ja asiatyylin hylkäämisellä keskusteluihin osallistuisi todennäköisesti enemmän kuntalaisia ja keskustelu olisi dynaamisempaa ja syvempää.

Pekka Sauri kuvaa kirjassaan *Julkishallinto ja sosiaalinen media* julkishallinnollisen johtamisen muutosta: kuntaa organisaationa ei enää voida johtaa hierarkkisena yksikkönä, vaan johtajan on

kunnioitettava asiantuntijoista koostuvaa organisaatiota – ja toisaalta myös kuntalaisia, joiden tiedonsaantia ei enää voida säädellä samalla tavalla kuin ennen. Jokaisella on älypuhelin yleistymisen myötä koko maailman tieto taskussaan, vain internetin hakutoimintojen päässä – ja samalla myös joukkoviestintäväline, jonka avulla halutun tiedon omaa näkökulmaansa tukemaan voi jakaa hetkessä suurelle yleisölle. Julkishallinnon onkin muutettava suhtautumistaan kuntalaisten kanssa käytävään kahdensuuntaiseen viestintään, sillä yksilökohtaisesta on tullut monenkeskistä, fyysisistä tapaamisista on siirrytty verkkovälitteisyyteen ja viestintä tapahtuu useammin kirjoitetun tekstin kuin puheen välityksellä. Osallistuminen ei enää kysy aikaa tai paikkaa eikä sitä voi perinteiseen tapaan rajoittaa eikä hallita. Sosiaalinen media mahdollistaa aivan uudenlaisen kuntalaisten osallistumisen, joka voi vaikuttaa koko kuntaorganisaatioon. (Sauri 2015, 29–33)

On tietenkin huomattava, että Saurin pääasiallinen näkökulma on virkamiehen, ei niinkään luottamushenkilön. Toisaalta Hyyryläisen ja Tuiskun (2016, 78–89) mukaan myös kunnallispoliitikoilta:

--- voisi odottaa nykyistä suurempaa vuorovaikutushakuisuutta, antautumista keskusteluihin tai väittelyihin esittämiensä näkemysten perustelemiseksi, hiomiseksi ja jalostamiseksi. (Hyyryläinen ja Tuisku 2016, 89)

Toisaalta kuntapoliitikkojen asema välittäjänä kuntalaisten ja kunnan hallinnon välillä saattaa ajoittain muodostua ongelmalliseksi. Usein kunnan institutionaalinen ymmärrys itsestään on kovin kaukana sen sosiaaliseen mediaan jo liittyneistä ja siellä aktiivisesti toimivista asukkaista, yhdistyksistä, yrityksistä ja eri tavoin verkottuneista kunnan alueella toimivista toimijoista. Tällaiset ristiriidat tapaavat kärjistyä ja lukkiutua. Valtuutetuilla olisi erinomainen asema olla liudentamassa tätä vastakkainasettelua, mutta se edellyttäisi heiltä toisaalta aktiivista halua toimia sosiaalisessa mediassa ja siten kohdata kunnan alueen toimijoita avoimessa vuorovaikutuksessa, mutta myös toisaalta halua välittää näiden tuomaa ymmärrystä kuntalaisten toiveista kunnan työntekijöille ja virkamiehille. Toisaalta, kun huomioidaan valtuutettujen jo ennen sosiaalisen median aikaakin kantama rooli valmistelevien virkamiesten ja kuntalaisten välissä, tällainen yhtenäistä suuntaa tukeva vuorovaikutus sekä kuntaorganisaatioon että kuntalaisiin päin on valtuutetuille luontainen. (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 92–93).

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1 Kohderyhmänä Sastamalan kaupunginvaltuutetut

Empiirisen tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää poliittisten päättäjien kokemusta sosiaalisen median vaikutuksista päätöksentekoon kunnissa. Koska erityisenä kiinnostuksen kohteena tutkimuksella on kuvata yksittäisten toimijoiden tilanteille antamia merkityksiä ja siten saavuttaa syvällinen kuvaus kohteena olevasta ilmiöstä, on tutkimusotteeksi valittu laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus (Kananen 2014, 17; Metsämuuronen 2006, 208). Koska sosiaalisen median vaikutus kunnalliseen päätöksentekoon tunnistettiin jo teoreettisen viitekehyksen rakenteluvaiheessa monimutkaiseksi ilmiöksi, voidaan laadullista tutkimusotetta perustella myös Juhilan (2021) tarkoittamalla monimutkaisuuden sietokyvyllä: kvalitatiivinen tutkimus soveltuu hänen mukaansa erityisen hyvin tilanteisiin, joissa suoraviivaista esitystapaa ei ole helppoa löytää. Lisäksi valtuutettuja haluttiin kohdella Juhilan tarkoittamina subjektiivisuuden omaavina toimijoina.

Kohderyhmäksi valittiin Sastamalan kaupunginvaltuutetut ja varavaltuutetut. Vaikka Hyyryläinen ja Tuisku (2016, 89) toteavatkin, että sosiaalisen median käytössä on eroja eri kuntien välillä, voitaisiin ehkä ajatella, että Sastamala on yhtä samanlainen tai erilainen kuin mikä tahansa kunta. Erityisesti pienien kuntien välillä voisi olettaa erojen olevan suuria jo siksi, että päätöksentekoon osallistuu suhteessa suurempi osa kuntalaisista ja tällöin yksittäisen henkilön aktiivisuuden merkitys kasvaa. Myös riittävän vastaajamäärän houkuttelevuus pienestä kunnasta olisi saattanut osoittautua hankalaksi. Toisaalta suurimmissa kaupungeissa keskustelut saattavat hajota hyvinkin laajalle, joten Sastamala katsottiin näillä perusteilla sopivaksi havaintokohteeksi. Valintaan vaikutti myös se, että Sastamala on tutkijan oma kotikaupunki. Tällä oli kahdenlainen vaikutus: tutkija oli tietoinen, että kaupungin asioista käydään vilkasta keskustelua sosiaalisessa mediassa, mutta se korosti myös tarvetta huolehtia siitä, etteivät tutkijan henkilökohtaiset mielipiteet vaikuta aineiston käsittelyyn ja analysointiin. Tästä johtuen kyselyyn vastattiin anonyymina ja taustatiedot poistettiin aineistosta analyysin alkuvaiheiden ajaksi. Toisaalta yhteydenotto kotikaupungin valtuutettuihin tuntui luontevalta.

Sastamala on länsipirkanmaalainen, noin 25 000 asukkaan kaupunki, joka on syntynyt ja muokkaantunut nykymuotoonsa useiden kuntaliitosten seurauksena. Liitokset alkoivat jo vuonna 2007 Vammalan kaupungin ja Suodenniemen kunnan yhdistyessä. Sastamala-nimi otettiin käyttöön vuonna 2009, kun Mouhijärven ja Äetsän kunnat liittyivät Vammalaan. Mukaan liittyi vielä vuonna 2013 Kiikoisten kunta. Alueella on vahva historia kuntaliitoksista jo aiemmin, sillä Vammalan

kaupunki syntyi 1973 Tyrvään ja Karkun kuntien yhdistyessä ja Äetsän kunta muodostui 1981 Kiikan ja Keikyän kuntien liitosta. Seitsemän entisen kuntakeskuksen kaupunki ei ole suomalaisella kuntakentällä ennennäkemätön, mutta alueen monivaiheinen historia vaikuttaa kaupunkiin edelleen. (Sastamalan kaupunki 2021a ja 2021b)

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n (2018, 54) väestöennusteen mukaan Sastamalan väestörakenne painottuu jo eläkeikäisiin tai pian eläkkeelle siirtyviin asukkaisiin ja kun samaan aikaan kaupunki ei ole erityisen vetovoimainen maan sisäisen muuttoliikkeen kannalta, uhkaa Sastamalaa merkittävä huoltosuhteen muutos, joka aiheuttaa paineita kunnan taloudelle ja toisaalta ylläpidettävälle palveluverkolla. Eroavaisuudet kaupungin sisällä ovat suuria ja niiden ennustetaan yhä kasvavan: vanhoista kuntakeskuksista Mouhijärvellä on sijaintinsa vuoksi vetovoimaa ja ydinkeskustaa kohti keskittyminen puolestaan parantaa vanhan Vammalan keskustan tilannetta.

Sastamalan valtuustoon kuuluu 43 jäsentä. Suurimmat valtuustoryhmät on Keskustalla (12 paikkaa), SDP:llä (11 paikkaa) ja Kokoomuksella (kahdeksan paikkaa). Pienemmistä puolueista Kristillisdemokraateilla on neljä paikkaa, Perussuomalaisilla ja Vasemmistoliitolla kolme, Vihreillä kaksi. Keskustan ja SDP:n kannatus Sastamalassa oli kuntavaaleissa 2017 selvästi suurempaa kuin valtakunnallisesti, Kokoomuksen puolestaan hieman matalammalla tasolla. Paikkajako on myös suosinut suuria puolueita, sillä pienemmistä puolueista ainoastaan Kristillisdemokraattien paikkamäärä on suurempi kuin valtakunnallinen kannatus antaisi olettaa. Äänioikeutettujen äänestysprosentti vuoden 2017 kuntavaaleissa oli Sastamalassa 59,4 prosenttia, joka on aavistuksen korkeampi kuin koko maan äänestysaktiivisuus, joka oli 58,8 prosenttia (Tilastokeskus 2017).

Sastamalalaiset ovat suhteellisen aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Kaikilla vanhoilla kuntakeskuksilla on Facebookissa omia keskusteluryhmiä, joiden jäsenmäärä vaihtelee joistakin sadoista pariin tuhanteen. Koko Sastamalan alueen kattavista ryhmistä suurin on SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä, jossa on lähes 11 000 jäsentä. Sastamalan puskaradioon kuuluu noin 3 700 jäsentä. Lisäksi koko kaupungin alueen kattavia, eri aiheisiin keskittyviä pienempiä ryhmiä on Facebookissa lukuisia. Keskustelu myös kaupungin päätöksiä koskevissa asioissa käydään suurelta osin näissä ryhmissä, sillä kaupungin omilla sosiaalisen median kanavilla on suhteellisen vähän toimintaa: Twitter-tilillä on alle 800 seuraajaa ja vuoden 2021 julkaisuissa ei ylitetä kymmentä kommenttia julkaisua kohden, Facebook-profiililla on kyllä noin 4 600 seuraajaa, mutta kuluvan vuoden julkaisuista ainoastaan elinkeinojohtajan nimitystä on kommentoitu yli sata kertaa, muissa kommenttimäärät jäävät alle 15.

3.2 Valtuutetuille osoitettu kyselylomake

Aineisto tuotettiin Sastamalan kaupunginvaltuuston jäseniltä ja varavaltuutetuilta avoimia kysymyksiä sisältävällä kyselylomakkeella. Lomakkeessa oli myös joitakin yksinkertaisia taustakysymyksiä. Kyselylomake on liitteenä (LIITE 1). Kaikkiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Valtuutetut kutsuttiin osallistumaan kyselyyn sähköpostilla. Kysely oli auki kaksi viikkoa, ja kyselyajan loppupuolella valtuutettuja muistutettiin kyselystä uudelleen sähköpostilla. Kyselylomakkeella ei kysytty henkilötietoja, joten siitä ei syntynyt rekisteriä eikä kyselyyn voinut osallistua ilman sähköpostitse saatua linkkiä.

Avoimia kysymyksiä sisältävä kyselylomake valittiin aineiston hankkimismetodiksi, koska tutkimukseen haluttiin saada useamman valtuutetun näkökulma kuin haastatteluilla olisi pystytty resurssien puitteissa toteuttamaan, mutta tutkimusote haluttiin kuitenkin pitää laadullisena. Ennakkoon osattiin arvella, että vastausten kirjoittaminen saattaisi olla valtuutetuille keskimääräistä luontaisempaa eikä sen siksi arveltu vaikuttavan vastausten laatuun. Lisäksi kunnan luottamushenkilöt usein hoitavat pestejään ”oman työn ohessa”, joten aikataulujen yhteensovittaminen haastatteluja varten olisi voinut osoittautua haastavaksi. Toisaalta voitiin ajatella, että tutkijan oma, suhteellisen positiivinen asenne sosiaalista mediaa kohtaan olisi voinut ainakin vähäisissä määrin vaikuttaa vastaajien kerrontaan haastattelutilanteessa vähintään mikroilmeiden välityksellä, vaikka haastatteliija olisi pyrkinyt pysymään täysin neutraalina: kyselylomakkeella ohjailu rajoittui ainoastaan kysymysten ja kutsusähköpostin laatimiseen. Kyselylomakkeen voisi ajatella suosivan sellaisia vastaajia, jotka käyttävät tottuneesti verkkopalveluja, mutta valtuutettujen voidaan ehkä olettaa olevan ryhmä, jotka selviytyvät halutessaan hyvin digitaalisten sovellusten kanssa. Vastaajissa oli useita valtuutettuja, jotka eivät käytä lainkaan sosiaalista mediaa, joten voidaan olettaa, että tutkimuksen luotettavuus ei kärsinyt aineiston hankkimistavasta.

Kysymyslomaketta laadittaessa etsittiin vastauksia alustaviin tutkimuskysymyksiin ja kysymykset muotoiltiin niiden perusteella. Kysymyksillä tavoiteltiin valtuutettujen kokemuksia kuntalaiskeskustelun siirtymisestä sosiaaliseen mediaan ja muutoksen aiheuttamia tuntemuksia, kuntalaisten vaikuttamisyritysten esiintyvyyttä, vaikuttavuutta ja vaikutelmia eri ryhmien äänen kuuluvuudesta. Vaikka sosiaalisen median lieveilmiöihin liittyvä keskustelu on kiivasta, niiden merkitystä ei tässä tutkimuksessa haluttu nostaa keskiöön ja siksi niistä kysyttiin vain yhdellä kysymyksellä kyselyn loppupuolella. Lomakkeelle varattiin kohta myös vapaalle sanalle, jossa valtuutetut saivat tuoda esiin näkemyksiään kyselyn aihealueesta. Sitä käytti lähes puolet vastaajista, mutta varsinaisesti sellaista aiheeseen liittyvää sisältöä, jota ei olisi tullut ilmi jo varsinaisten

kysymysten yhteydessä, kentässä esitettiin vain vähän. Kentän sisältö on kuitenkin huomioitu analyysissä tasa-arvoisesti muiden vastausten kanssa.

3.3 Kohti kokemusten varaan rakentuvaa käytännöllistä mallia

Määräajassa vastauksia saatiin 22, joista 12 oli miehiä ja kymmenen naisia. Vastanneiden sukupuolijakauma vastaa jotakuinkin valtuuston sukupuolijakaumaa, joka puolestaan noudattelee vuoden 2017 kuntavaalien tulosta koko maassa (Tilastokeskus 2017). Yli puolet vastanneista oli 60 vuotta täyttäneitä. He edustivat kaikkia Sastamalan valtuustoryhmiä. Kaikki kyselyyn osallistuneet olivat vastanneet kaikkiin avoimiin kysymyksiin, mutta osa ei ollut halunnut kertoa itsestään kaikkia taustatietoja. Vastausten pituus ja tyyli olivat vaihtelevia, mutta ne muodostivat toivotun, henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvan, rikkaan ja monipuolisen aineiston.

Vastausajan päätyttyä vastaukset tallennettiin tekstitiedostoina analysointia varten. Tiedostoja muodostettiin kaksi, joista toisessa tekstit olivat kysymyskohtaisesti, ilman taustatietoja ja toisessa vastaukset olivat eriteltyinä vastaajakohtaisesti. Aineistoa analysoitaessa käytettiin aluksi tiedostoa, josta tunnistetiedot puuttuivat kokonaan, jotta ne eivät olisi vaikuttaneet analyysiin. Vasta analyysin muotouduttua jotakuinkin lopulliseen muotoonsa, tarkasteltiin taustatietoja etsien niistä mahdollisia viitteitä siitä, että voitaisiinko edes alustavasti löytää viitteitä jonkin taustatekijän vaikutuksesta sosiaalisen median keskustelujen vaikuttavuuteen.

Vastaajat koodattiin kirjaimista ja numeroista koostuvalla yhdistelmällä, jossa

- ensimmäiset numerot osoittavat vastaajan järjestysnumeroa saapumisjärjestyksessä 01–22
- jälkimmäinen kirjain osoittaa vastaajan sukupuolta, M=mies, N=nainen
- jälkimmäinen numero osoittaa ikäryhmää: 30–45 -vuotiailla 30, 46–60 -vuotiailla 46 ja yli 60-vuotiailla 60.

Jatkossa esitettävien sitaattien lopussa on suluissa vastaajan yksilöivä ja tarpeellisilta taustatiedoiltaan identifioiva koodi, joka on muodostettu yllä mainitulla tavalla. Tämä jaottelu katsottiin riittävästi vastaajien anonymiteettia suojaavaksi, sillä kaikkiin näihin ryhmiin kuuluu useita vastaajia.

Aineisto analysoitiin Glaserin ja Straussin grounded theory -menetelmällä, jossa aineisto ensin paloittelaa osiin ja luokitellaan avoimen koodauksen vaiheessa, yhdistellään ja kategorisoidaan uudella tavalla akselikoodauksen vaiheessa ja lopuksi rakennetaan uudelleen aiempaan teoriaan verraten selektiivisen koodauksen vaiheessa (Airaksinen 2021). Menetelmään on kuitenkin suhtauduttu enemmän eri vaiheita ohjaavana kuin pakottavana tai rajoittavana tekijänä: alkuperäiset kehittäjätkin toteavat kirjassaan *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative*

research, johdattelevansa lukijaa enemmän esimerkkien kuin kiveen hakattujen toimintatapojen ja määritelmien kautta (Glaser ja Strauss 1967, 1). He myös korostavat induktiivisen päättelyn merkitystä ja tutkimuksen eri vaiheissa tapahtuvaa vertailua. Glaserin ja Straussin tulkinnat siitä, miten menetelmää pitäisi soveltaa, poikkesivat myöhemmin toisistaan: Strauss korosti tutkijan aktiivista roolia kategorioiden luomisessa, kun taas Glaserin mielestä tutkijan pitäisi pysyä enemmän ulkopuolisena tarkkailijana (Locke 1996). Tässä tutkimuksessa grounded theory -menetelmää on sovellettu ennen kaikkea tapana jäsentää aineistosta nousevaa tietoa ja induktiivisen päättelyn merkitys on ollut merkittävä. Analysointitavan monimutkaisuuden ja tutkijan kokemattomuuden vuoksi analysointitavalla ei yritetty tässä tutkimuksessa mallintaa ilmiötä erityisen täydellisesti. Tavoitteeksi asetettiin alustava malli, joka helpottaisi sosiaalisen median kuntalaiskeskustelujen vaikuttavuuden ja siihen vaikuttavien tekijöiden ymmärtämistä poliittisten päättäjien näkökulmasta. Grounded theory -menetelmän soveltamisessa tällainen epävarmuuden tunne on kuitenkin täysin hyväksyttävää: M. Alammar ym. (2019) huomauttavatkin, että grounded theory -menetelmää ei tulisi soveltaa orjallisesti ja kaavamaisesti, vaan koko tutkimus voidaan ymmärtää myös oppimisprosessina. Aiheesta on aiempaa tutkimusta varsin vähän jo osittain siksin, että keskustelujen siirtyminen sosiaaliseen mediaan on vielä varsin tuore ilmiö. Näkökulmat aiemmassa tutkimuksessa ovat myös olleet hieman tämän tutkimuksen näkökulmasta poikkeavia. Esimerkiksi Hyyryläisen ja Tuiskun tutkimuksessa pääpaino on valtuutettujen omilla (Facebook-)seinillään tekemissä julkaisuissa ja heidän itse julkaisemissaan blogikirjoituksissa, kun taas tämän tutkimuksen fokus on missä tahansa sosiaalisessa mediassa käytävä kuntalaiskeskustelu, jossa poliittiset päättäjät eivät välttämättä ole keskustelunavaajan tai edes osallistujan roolissa.

Osittain analysointitavan valintaan vaikutti rikas ja monipuolinen aineisto, jossa valtuutetut toivat peittelemättä esiin myös omaa suhtautumistaan vaikuttamiseen ja vaikuttamisyrityksiin. Pelkän sisällönanalyysin menetelmin analyysi olisi saattanut helposti jäädä luettelomaiseksi tiivistelmäksi sinänsä mielenkiintoisesta aineistosta, mutta eri tekijöiden kompleksiset kausaalisuhteet olisivat saattaneet jäädä turhan vähälle huomiolle.

Mistä vastaaja puhuu, kun hän puhuu sosiaalisen median keskustelujen vaikutuksesta kunnalliseen päätöksentekoon?

Merkittävää on heti aluksi huomata, että vastaajat puhuvat omasta, poliittisen päättäjän näkökulmastaan. Koodauksen edetessä ilmaisuja luokitellaan myös aineistosta luonnollisesti syntyviin alustaviin luokkiin, joiden sisällä ne esitellään alla.

4.1.1 Moniulotteisen vuorovaikutteisuuden vaikutus

Aineistosta nousee voimakkaasti esiin *keskustelun tärkeyden* korostaminen. Mielipidevaikuttamista sinänsä ei pidetä uutena ilmiönä, mutta sosiaalisen median nähdään tuoneen mukanaan ”uudenlaisen tavan vaikuttaa prosesseissa” (01M46), ”aiemmin soiteltiin puhelimella, mutta aika harvakeen” (02M60). Keskustelun, ja siis vuorovaikutuksen kaksisuuntaisuus jää aineistossa varsin vähäiselle huomiolle. Luottamushenkilöiltä toivotaan kuitenkin aktiivisempaa roolia sosiaalisessa mediassa kertoen toiminnastaan luottamushenkilönä avoimesti.

Mielipiteiden ja näkökulmien kirjo koetaan aineistossa rikkaudeksi. Osallistujien määrän ja erilaisten taustojen tuomaa rikkautta keskusteluun kuvataan muun muassa vivahteikkuutena. Aineiston perusteella ajatuksia uskalletaan sosiaalisessa mediassa myös rohkeammin tuoda ilmi. Näissä mielipiteissä ja näkökulmissa koetaan nostettavan esiin relevantteja asioita, joita kuvaillaan jopa helmiksi. Toisaalta osallistuvien ihmisten lukumäärää myös kyseenalaistetaan.

Aineistossa kuvataan, miten tärkeää on kirjoitetun tekstin *tulkitseminen*: ”Kirjoitettua tekstiä kun voi tulkita monesta eri näkökulmasta” (15M30). Virheelliset tulkinnat ja väärinkäsitykset ovat joissakin tapauksissa johtaneet myös painostaviin tilanteisiin, ja tällöin puhe on nähty kirjoitetun tekstin sijaan kriittiseksi tilanteen ratkaisemisen kannalta:

Silloin on paras tarttua puhelimeen. Keskustelussa on mahdollista saavuttaa ymmärrys aivan eri tavoin kuin chat-viestittelyssä. (04N46)

Anonyymina tai nimimerkillä esiintymistä pidetään aineistossa vuorovaikutusta haittaavana tekijänä. Tätä kuvataan muun muassa näin: ”Nimimerkin takaa huutelijoita ei isommin noteerata” (01M46). Toisaalta nimimerkkien kuvataan aiheuttaneen kärjistynyttä kielenkäyttöä yhdessä sosiaalisen etäisyyden kasvun kanssa. Tällaisen käyttäytymisen koetaan myös aiheuttavan turhautumista.

Aineiston perusteella voidaan havaita, että *virheellisen tiedon korjaamista* sosiaalisessa mediassa ei pidetä aivan mutkattomana. Sosiaalisen median lähtökohtaisesta vuorovaikutteisuudesta huolimatta koetaan mahdolliseksi, että korjaukset jäävät havaitsematta, jolloin virheellinen tieto jää

päällimmäisenä ihmisten mieleen. Toisaalta peräänkuulutetaan myös viranhaltijoiden ja päätöksentekijöiden valppautta ja selkeää, linjakasta ja oikea-aikaista viestintää, jolloin virheellisiä tietoja ja huhuja ei päädy sosiaalisen median riepotelevaksi:

Suunnitteluasioiden osalta tulisi luoda kuntalaisille ja asianosaisille riittävät mahdollisuudet jo asioiden valmisteluvaiheessa tuoda esille näkemyksiään, jotta niihin liittyvät asiat eivät tule yllätyksenä kuntalaisille vasta päätöksenteon jälkeen. (07N60)

Osa virheellisestä tiedosta tunnistetaan tarkoituksellisesti tuotetuksi *valetiedoksi*, jonka vuoksi tiedon tarkistaminen luotettavista lähteistä nähdään tärkeänä. Lähteiden luotettavuutta puntaroidaan ja esimerkiksi toisten poliitikkojenkaan lausuntoja ei välttämättä pidetä ainakaan täysin luotettavina: ”---poliitikkojenkin sanomisia tulee pystyä suodattamaan” (22N30). Toisaalta myös muihin medioihin nähdään tarpeelliseksi suhtautua kriittisesti:

Kriittisyys kaikkea mediaa kohtaan on oltava koko ajan mielessä. Vaikuttimia on monenlaisia ja kaikki informaatio ei missään nimessä ole totta. (01M46)

4.1.2 Polarisoituminen ja politisoituminen

Aineistosta havaitaan, että sosiaalisen median ainakin jossain määrin *polarisoituneet käyttäjäryhmät* on tunnistettu hyvin. Vaikka sosiaalisen median käyttö on lisääntynyt, ”osa, aika suurikin, ei käytä somea lainkaan, joten heidän takiaan on käytettävä myös perinteistä mediaa ” (02M60). Erityisesti vanhemman väestön pelätään jäävän ilman ääntä, kun taas nuorten on havaittu aktivoituneen. Ikääntyneemmän väestönosan huomautetaan kuitenkin olleen ”aiemmin --- suorastaan ylliedustettuna monissa keskusteluissa ja tilaisuuksissa” (04N46) ja sosiaalisen median nähdään siten tasa-arvoistavan tilannetta, kun lisäksi myös hiljaisen kansanosankin katsotaan nyt voivan olla äänessä. Aineistossa esiintyy kuitenkin myös huoli siitä, että

Heikoimmassa asemassa olevan ääni ei kuulu tuotakaan kautta, tietyt keskittymät vievät liiankin suuren huomion keskustelusta. (16M46)

Myös mielipiteillä on aineiston perusteella taipumus *polarisoitua*: ”pääasiassa äänessä ovat ne, joilla on jotain ikävää sanottavaa” (08N46) ja ”jäljelle jää pari äärimmäistä tulkintaa tai vain yksi itseään vahvistava näkemys” (04N46). Äänekkäimpien koetaan jyräävän ”toisten mielipiteet ja rakentavan keskustelun” (11N46). Mielipiteiden polarisoitumista pidetään varsin negatiivisena asiana: ”helposti mennään vain yksi asia edellä näkemättä kokonaisuutta” (11N46). Keskustelun koetaan välillä ohjautuvan myös liiaksi valtiollisiin asioihin kunta-asioiden kustannuksella.

Asioiden *politisoituminen* kuvataan aineistossa sekä positiivisena että negatiivisena asiana. Erityisesti kohteeksi päätyvien uusien asioiden yllättävyyttä pidetään hieman hämmäntävänä, mutta toisaalta myös positiivisena asiana. Keskusteluseinien katsotaan tässä mielessä toimivan erinomaisesti: ”melkein asia kuin asia puhuttaa, varsinkin ajankohtaiset valtuustoasiat” (05N60). Esiin koetaan nousevan ihmisten huolenaiheet ja asiat, joihin he toivoisivat muutosta. Aineiston mukaan mielipiteet jakaantuvat sen suhteen, jääkö jotain kokonaan käsittelemättä. Toisaalta nähdään asiamäärän olevan suuri eikä juuri mitään jää huomiotta, mutta joidenkin asioiden saama pieni painoarvo hämmäntää:

Keskustelua käydään melko vähän merkittävistä asioista somen kautta. Esim. taannoin veroprosentin nousu ei aiheuttanut some-keskusteluja. Koirankakat sen sijaan... (22N30)

Aineistosta nousee esiin myös havainto siitä, että terveydenhuollon asiat eivät keskusteluta samassa mittakaavassa kuin esimerkiksi kouluasiat.

4.1.3 Oma toimijuus ja demokratiakäsitys

Aineistosta nousee esiin, että valtuutetut hahmottavat *oman toimijuutensa* sosiaalisessa mediassa hyvin. Sosiaalinen media nähdään toisaalta mielipiteiden jakamiseen kannustavana, mutta myös rajoittavana tekijänä. Omasta toiminnasta saatavaa palautetta kuvataan muun muassa seuraavasti:

Kun otat voimakkaasti kantaa asioihin, voit saada silmillesi rajun arvosteluryöpyn tai sitten positiivista palautetta. Kumpaakin tulee, kuten pitääkin. Joskus kuitenkin tuntuu, että se kriittinen osuus on vahvempaa ja tulee joskus suoraan iholle. Lehtikirjoituksiin palautetta ei juurikaan tule, ja sitä olen ihmetellyt. (02M60)

Aineistossa tunnistetaan, että toimija saattaa reagoida voimakkaasti sellaisiin asioihin, jotka hän kokee itselleen tärkeiksi.

Saatu *palaute ja kritiikkikin* ymmärretään aineistossa ainakin osittain myös positiivisessa valossa. Asioihin kuvataan puututtavan yksityiskohtaisemmin ja kommenttien saattavan henkilöityä turhankin helposti. Negatiivissävyyden arvostelun on havaittu kohdistuvan sekä valmistelijoihin että päättäjiin. Toisaalta aineistossa kuuluu myös *itsensä keskustelujen ulkopuolelle sulkevien* ääni. Näihin liittyy usein kokemus siitä, että sosiaalisen median keskusteluissa pääpaino on loanheitossa ja todellisuuden vääristämässä. Myös alustojen käyttöehdot aiheuttavat jättäytymistä sosiaalisen median ulkopuolelle. Sosiaalisen median ulkopuolelle jättäytyneet saattavat kuitenkin olla tietoisia käydyistä keskusteluista, sillä ”tuttavat kertoilevat näistä pahimmista” (19M60).

Aineistossa ilmenee myös pohdintaa *oman vaikutusvallan rajallisuudesta ja suhteesta mediaan* yleensä. Tätä kuvataan aineistossa muun muassa näin:

Esityslistat julkaistaan etukäteen ja niissä olevista asioista tehdään someen uutisia jo ennen kuin ne on käsitelty päättävässä elimessä. Monesti käy niin, että saa --- lukea nettilehdestä tai somekeskustelusta etukäteen, mitä illalla päätetään. Jos ennen tehtyä päätöstä saattaa saada ryöpytyksen siitä, miten tyhmän päätöksen on mennyt tekemään riippumatta siitä, onko sitten vasta päätöksenteon hetkellä asian puolesta vai ei. (08N46)

Aineistosta nousee esiin, että valtuutetut ovat tietoisesti muodostaneet *oman demokratiakäsityksensä* ja ymmärryksen siitä, mikä heidän roolinsa kunnan prosesseissa on ja miksi heidät on tehtävänsä valittu. Demokratiakäsityksissä on valtuutettujen välillä eroavaisuuksia: osan ymmärrys on Heineltin osallistuvaa demokratiakäsitystä muistuttava ”deliberatiivinen, keskusteleva, neuvotteleva ja toista osapuolta kunnioittava” (18M30), kun taas toisten mielestä on syytä luottaa virkamiesvalmisteluun ja ryhmien välisiin sovittuihin linjauksiin, kuten Heineltin edustuksellisessa demokratiakäsityksessä. Myös vastuullisuutta peräänkuulutetaan päätöksenteossa. Tärkeänä nähdään, että

a) äänioikeutetut käyttäisivät ääntään ja b) olisivat kiinnostuneita asioista, joista luottamushenkilöt kunnissa päättävät. (22N30)

Sitoutumista eri tahoihin kuvataan aineistossa monipuolisesti. Ryhmään sitoutunut kuvaa tilannettaan: ”Itse olen puolueuskollinen” (21N60), kun taas virkakoneistoon sitoutunut luonnehtii: ”luotan esittelyyn” (03M60). Toisaalta sitoutumista esiintyy myös kuntalaisten kuuntelemiseen: ”Haluan yleensäkin kuunnella erilaisia mielipiteitä” (04N46).

Aineistossa korostuu tarve huolehtia *oman tiedon kattavuudesta ja kokonaisuuden tuntemisesta*, jonka koetaan jäävän sosiaalisessa mediassa helposti kirjoittajan oman, yksipuolisen näkökulman jalkoihin. Kestävällä tavalla tehdyt perustelut nähdään tärkeäksi keskustelun osaksi, jotta se voisi olla vaikuttamassa mielipiteen muuttamiseen. Suhtautuminen on osin myös ristiriitaista:

Kyllä tietyllä tapaa se avaa uusia näkökulmia, mutta kuitenkin se pohjimmainen asia näissä on raha. (12M30)

4.1.4 Sosiaalisen median erityispiirteet

Analyyssissä havaitaan, että sosiaalisen median erityispiirteet verrattuna perinteisempiin vaikuttamisen muotoihin on pohdittu huolellisesti. Aineistossa sosiaalista mediaa kuvataan *nopeaksi, helpoksi ja välittömäksi* tavaksi osallistua myös kunnallista päätöksentekoa koskevaan keskusteluun:

Keskustelu toimii paremmin ajassa. Keskusteluun pystyy osallistumaan nopeammin ja helpommin. (01M46)

Nämä piirteet esiintyvät aineistossa sekä positiivisessa että negatiivisessa valossa: mielipiteiden vaihdon sosiaalisessa mediassa voidaan kokea olevan joko ”reaktiivisempaa ja joskus ylilyöntejäkin

tapahtuu” (01M46) tai toisaalta ”vielä melko laimeaa” (17N60). Nopeuden kuitenkin koetaan olevan nykyaikaa ja tarjoavan myös kuntalaisille mahdollisuuden reagoida kunnan valmisteilla oleviin asioihin ja päätöksiin. Sosiaalista mediaa pidetäänkin *matalan kynnyksen osallistumismahdollisuutena*, joka saattaa kuntalaisista tuntua myös turvallisemmalta kuin kasvokkain politiikkaan osallistuminen: ”kyllä ihmisten on helpompi lähestyä valtuutettua somessa kuin muuten olisi” (02M60). Myös osa valtuutetuista kokee seuranneensa keskusteluja enemmän niiden siirryttyä sosiaaliseen mediaan. Myös kuntalaisten osallistamista kiinnostuksen herättämisen kautta korostava näkökulma saa jalansijaa:

Aiemmin keskustelua on käyty ”toriparlamenteissa”. Ei sekään tapa kaikkia tavoita. Minusta on hyvä, että yhteiskunnallista keskustelua käydään mahdollisimman monessa foorumissa ja saadaan näin mahdollisesti myös kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin kasvamaan. (22N30)

Aineiston mukaan sosiaalisen median keskusteluihin liittyy myös sille tyypillisiä, *negatiivisia piirteitä*. Sosiaalisen median nähdään tuottavan rohkeampia ideoita, mutta niiden koetaan helposti jäävän ideologiselle tasolle ja siten toteuttamatta. Ilmiön kompleksisuudesta kertovat aineistosta nousevat, ensituntumalta ristiriitaiset tulkinnat kirjoittamisesta ”helposti harkitsemattomasti tunteiden vallassa” (22N30) ja ”sisällöllisesti suoremmin ja ehkä osin harkitumminkin” (18M30). Erityisesti viikonloppuisin kirjoittelun on koettu olevan alkoholihuuruista, joka luonnollisesti lisää *harkitsemattomia kannanottoja*. Ilmiötä pidetään keskustelun kannalta negatiivisena ja turhauttavana. Sosiaalisen median katsotaan myös vähentäneen ihmisten välisiä suorja kohtaamisia. Myös eritasoisten digitaitojen aiheuttama *eriarvoistuminen* on aineistossa tunnistettu.

Aineisto kertoo, että vaikuttamisyriytyksiin sosiaalisessa mediassa liittyy paljon *sivusta huutelua*, jossa asioita kritisoidaan, mutta ei varsinaisesti esitetä mitään ratkaisuehdotuksia ongelman korjaamiseksi. Tällainen käyttäytyminen nähdään kaupungin kannalta ongelmallisena, sillä

Monet seuraavat muistakin kunnista. Jos kunta tai kaupunki aikoo olla kiinnostava ja haluttava asuinpaikkana, niin ei kannattaisi moittia oman kunnan palveluja, vaan hakea positiivista yhteistyötä. (18M60)

Aineiston mukaan asioita ja päätöksiä *kritisoidaan usein ilman ratkaisuehdotuksia* ja puutteellisin taustatiedoin. Tätä asiaa valotetaan kaupunginhallituksen näkökulmasta:

Esimerkiksi kaupunginhallituksen päätöksissä asioista keskustellaan usein paljonkin ja monelta eri taustalta ja näkökulmalta, mutta julkisuuteen kerrotaan tehty päätös. Päätöstä vastaan olleet monesti niputetaan siihen samaan ”kaikki tekevät vain tyhmiä päätöksiä” - nippuun, ei huomata, että asioista on oltu eri mieltä, mutta demokratiassa enemmistö

voittaa. --- On helppo haukkua kaikki päättäjät osaamattomiksi tumpeloiksi. Mutta vaikea on huomata sitä, että yhteisessä päätöksenteossa yhden ihmisen ääni on vain yhden ihmisen ääni. (identifioiva tunnus jätetty pois anonymiteetin turvaamiseksi)

Vastaavaa kritisointia on kuitenkin havaittu esiintyvän myös perinteisissä medioissa, joissa valeuttisten ja vihapuheen määrää pidetään puolestaan vähäisempänä. Toisaalta esiin nousee myös ajatus siitä, että osaltaan kriittisyys voidaan nähdä myös positiivisena asiana, vaikka sen yhteydessä ei esitettäisikään ratkaisuehdotuksia: ”ei luottamushenkilöitäkään liian helpolla saa päästää” (22N30).

Täysin asialliselta vaikuttavaan keskusteluun saattaa ilmaantua lieveilmiöitä. Yhdeksi sellaiseksi on tunnistettu *jankkaaminen*, oman mielipiteen toistaminen loputtomasti. Keskusteluihin saattaa myös ilmaantua ”kannanottoja, jotka eivät perustu faktoihin” (02M60) ja populistisia ilmauksia.

Vihapuheen määrä sosiaalisessa mediassa on aineiston mukaan kasvanut ja se huolettaa valtuutettuja. Sosiaalisen median lieveilmiöiden nähdään vähentävän mielenkiintoa yhteisten asioiden hoitamiseen ja vaikeuttavan asioiden selkeää, etenevää valmistelua ja päätöksentekoa. Paikallisesti asioiden nähdään kuitenkin olevan suhteellisen hyvin ja lieveilmiöiden jääneen vähäisiksi:

Tavallaan voimme olla hyvillämme siitä, että täällä ollaan tavallaan vanhanaikaisia ja kohteliaita. Silloin luottamus päätöksentekijöiden kesken säilyy. (04N46)

Aineistosta nousee esiin myös valtuutettujen selviytymiskeinoja vihapuhetta vastaan: se pyritään jättämään huomiotta, olemaan vastaamatta ja vältetään myös keskusteluja, jotka ovat vihapuhevetoisia. Ylipäätään korostuvat sosiaalisessa mediassa toimimisen tavat.

4.1.5 Vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttamisyritysten vaikuttavuuteen kohdistuu aineistossa epäilyksiä. Henkilökohtaiset yhteydenotot nähdään usein edelleen vahvimpana vaikuttamisen muotona. Aloitteiden ja adressien määrän on havaittu kasvaneen, mutta niiden saattaminen maaliin saakka koetaan ongelmalliseksi. Sosiaalisessa mediassa esitetyillä mielipiteillä ei myöskään koeta olevan vastaavaa painoarvoa kuin perinteisemmällä vaikuttamisen keinoilla, erityisesti kohdatulla vaikuttamisella.

Aineiston perusteella osa valtuutetuista kokee saavansa sosiaalisen median kautta *arvokasta lisätietoa*, jolla voi olla vaikutusta päätöksentekoon. Tiedon oikeellisuudesta ja luotettavuudesta kannetaan huolta:

Jos on johonkin asiaan tullut uutta tietoa, niin olen ennen päätöksen tekoa ollut yhteydessä asian esittelevään virkamieheen, ja tarkistanut asian oikeellisuuden. (03M60)

Myös *erilaisten mielipiteiden ja taustoitusten rooli* nähdään päätöksenteossa tärkeänä ja sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu osana oman näkemyksen muodostumista. Erilaisten näkemysten kuuleminen on tärkeää myös osalle niitä, jotka eivät katso keskustelujen vaikuttaneen heidän päätöksentekoonsa. Erityisesti tässä ryhmässä keskustelun koetaan tukeneen omaa mielipidettä erilaisin nyanssein ja tuoneen ”---toteutustapoja, joita en ole tullut ajatelleeksi” (13N30). Aineistossa painotetaan kuitenkin myös sosiaalisen median rajallisuutta edustaa koko kuntalaiskenttää tai edes enemmistön ääntä:

Sosiaalinen media on hyvä keino tuoda esille itselle tärkeitä asioita ja nostaa niitä keskusteluun. Täytyy kuitenkin muistaa, että se on vain yksi keino muiden joukossa ja esim. 20 henkilön kommentointirinki ei edusta ”yleistä mielipidettä”. Luottamushenkilön on tärkeää muistaa tämä asia, eikä lähteä poukkoilemaan aina, kun joku jotakin somessa kirjoittaa. (22N30)

Tätä ongelmaa on rajattu muun muassa kuulemalla ihmisiä tartuntapinnasta. Toisaalta aineistosta nousee myös puhuntaa sosiaalisen median aiheuttamasta poliittisesta taktikoinnista:

Kun tulee päätöksen paikka, äänestät ihmisten mieliksi omaa periaatettasi vastaan ja toteat sosiaalisessa mediassa, että tuli hyvä päätös. Nämä kelmit ottaa päähän. Kehtaavatkin onkia rusinat pullasta ja uskotella äänestäjiä puolelleen. (05N60)

Kriittisyyttä kaikkia medioita kohtaan korostetaan. Toisaalta ymmärretään, että kaikki eivät käytä sosiaalista mediaa ja heidän osallistamiseksi on käytettävä myös muita medioita. Pidetäänpä sosiaalista mediaa myös ”ohimenevänä ilmiönä” (10M60). Toisaalta nähdään myös sosiaalisen median voima tiedon jakamisessa:

Kaikki vaikuttaa kaikkeen. Jos tulee uutta tietoa, totta kai informaatio vaikuttaa ratkaisujen taustalla. (01M46)

4.2 Oma toimijuus, kuntalaisrajapinta ja ympäristö

Akselikoodauksen vaiheessa muodostetaan pääluokat, kategoriat, joiden alle jo pelkistettyjä ilmaisuja alustavasti ryhmiteltäessä syntyneitä kokonaisuuksia voidaan sijoittaa (Airaksinen 2019). Pääluokiksi muodostetaan aineistosta nousevat, sosiaalisen median keskustelujen vaikuttavuutta selittävät tekijät: 1) oma toimijuus ja demokratiakäsitys, 2) kuntalaisrajapinnan merkitys ja 3) ympäristön ominaisuudet. Näistä pääluokat 1 ja 2 ovat osittain limittäiset ja ne vaikuttavat toisiinsa, mutta ne eivät kuitenkaan ole yhtenevät ja toisensa poissulkevat. Pääluokat vastaavat järjestyksessä seuraaviin analyysikysymyksiin:

1. Mitkä toimijaan itseensä liittyvät tekijät vaikuttavat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen,
2. Mitkä kuntalaisten kanssa vuorovaikuttamiseen liittyvät tekijät vaikuttavat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen ja
3. Mitkä ympäristöön liittyvät tekijät vaikuttavat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen?

TAULUKKO 2. Toimijaan itseensä, kuntalaisten kanssa vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvät kategoriat ja niihin sijoitetut ilmaisut.

OMA TOIMIJUUS JA DEMOKRATIAKÄSITYS	KUNTALAISRAJAPINNAN MERKITYS	YMPÄRISTÖN OMINAISUUDET
<ul style="list-style-type: none"> • oman toimijuuden hahmottaminen • itsensä keskustelun ulkopuolelle sulkeminen • palautteen ja kritiikin vastaanottaminen • oman demokratiakäsityksen vaikutus 	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelun tärkeys, mielipiteiden ja näkökulmien kirjo, vivahteisuus • tulkitsemisen vaikeus • virheellisen tiedon korjaaminen, valetiedon merkitys • anonyymina tai nimimerkillä esiintyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • nopeus, helppous ja välittömyys / harkitsevuus • matalan kynnyksen osallistumismahdollisuus • polarisoituneet käyttäjäryhmät ja mielipiteet • politisoitumisen kynnys • negatiiviset erityispiirteet
<p>VAIKUTTAVUUS Lisätiedon hankkiminen, erilaiset mielipiteet ja taustoitukset, tuki omille näkökannoille</p>		

Omaan toimijuuteen ja demokratiakäsitykseen liittyvät oman toimijuuden hahmottaminen, itsensä keskustelun ulkopuolelle sulkeminen, palautteen ja kritiikin vastaanottaminen ja oman demokratiakäsityksen vaikutus. Näiden kaikkien tekijöiden voidaan ajatella liittyvän valtuutettuun itseensä ja niihin vaikuttanevat hänen persoonallisuutensa, kokemuksensa, arvomaailmansa ja käsityksensä siitä, miten asiat pitäisi hoitaa. Kuntalaisrajaamisen merkitykseen kuuluvat keskustelun tärkeys, mielipiteiden ja näkökulmien kirjo, vivahteisuus, tulkitsemisen vaikeus, virheellisen tiedon korjaaminen, valetiedon merkitys ja anonyymina tai nimimerkillä esiintyminen. Näiden kaikkien tekijöiden kohdalla keskiössä on nimenomaan vuorovaikutus kuntalaisen tai eri kuntalaisryhmien kanssa. Tiedon oikeellisuuteen ja anonyymina esiintymiseen liittyvät havainnot on sijoitettu tähän kategoriaan, sillä ne eivät liity ainoastaan sosiaaliseen mediaan, vaan ovat sitä vanhempi ja laajempi kokonaisuus. Sosiaalista mediaa ympäristönä kuvaavina tekijöinä on tunnistettu nopeuteen, helppouteen ja välittömyyteen liittyvät piirteet, matalan kynnyksen osallistumismahdollisuus, polarisoituneet käyttäjäryhmät ja mielipiteet, politisoitumisen kynnyksen madaltuminen ja sosiaalisen median negatiiviset erityispiirteet.

Pääluokkien alla esitetään vaikuttavuuden erilaisia ulottuvuuksia. Vaikuttavuutta itseään ei kategorisoida tutkimuskysymyksellä, vaan siihen liittyvät ilmaisut tulivat luokitelluksi sinällään jo alustavan koodauksen vaiheessa ilmaisuja ryhmiteltäessä.

Luokkien muodostamisen jälkeen aineisto käydään vielä uudelleen huolellisesti ja kokonaisuudessaan läpi, jotta voidaan varmistua siitä, että mitään olennaista ei ole jäänyt ulkopuolelle. Aineistolle esitetään kysymys:

Millaiset tekijät, jotka eivät ole sijoitettavissa yllä mainittuihin luokkiin, vaikuttavat sosiaalisessa mediassa käytävien kuntalaiskeskusteluiden vaikuttavuuteen?

Aineistosta ei uusintatarkastelussa löydy sellaisia vaikuttavuuteen vaikuttavia selittäviä tekijöitä, joita ei voisi sijoittaa joihinkin yllä mainituista luokista, lukuun ottamatta yleistä, negatiivista tai positiivista, suhtautumista sosiaaliseen mediaan. Negatiivista suhtautumista kuvaillaan aineistossa muun muassa seuraavasti: ”Sosiaalisessa mediassa on tietääkseni niitä ’marketin tuulikaapissa huutelijoita’, joilla ei ole annettavaa asioiden käsittelyyn” (10M60). Lisäksi aineistosta nousee yleistä mediakriittisyyttä, kuten ”Lehdistön pitäisi olla riippumaton” (05N60). Toisaalta sosiaaliseen mediaan liittyvät yleiset, positiiviset kommentit ovat pääosin sidottavissa kokemuksiin sosiaalisesta mediasta ympäristönä: erityisesti korostuvat vuorovaikutuksen nopeus ja helppous, mutta myös osallistuvien ihmisten suuri lukumäärä ja mahdollisuus saada käsitys suurempien joukkojen mielipiteistä. Edellä havaitun perusteella yleinen suhtautuminen sosiaaliseen mediaan säilytetään mukana erillisenä huomiona sijoittamatta sitä minkään kategorian alle vielä tässä vaiheessa.

Tiedon jäsentymisen tässä vaiheessa pysähdytään pohtimaan jo löydettyjä asioita ja arvioimaan, ovatko löydetyt asiat relevantteja ja vaikuttavatko ne oikeilta. Pohdinnassa havaitaan, että muodostetut kategoriat eivät huomioi valtuutettujen suhdetta virkamiehiin eivätkä myöskään toisiinsa lukuun ottamatta oman toimijuuden ja demokratiakäsityksen aiheuttamaa peilautumista. Aineiston läpikäynti paljastaa, että molempiin löytyy aineistosta viittauksia, mutta ne ovat luonteeltaan enemmänkin yksittäisiä huomioita, kuten ”--- Virkamiehet esittelee asiat virkavastuulla, joten luotan esittelyyn” (03M60) ja sinänsä mielenkiintoinen, mutta yksittäiseksi jäävä havainto toisten valtuutettujen sosiaalisen median käytöstä oman etunsa ajamiseen:

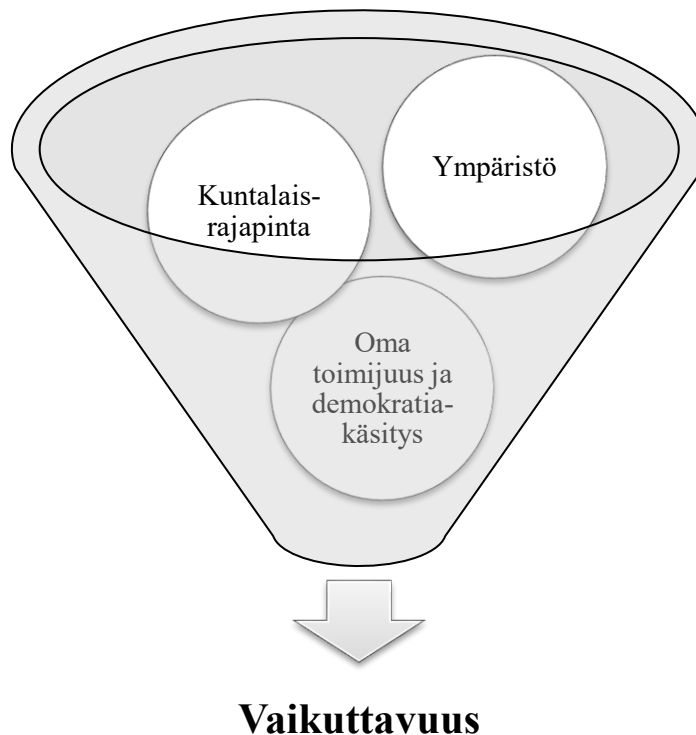
Poliitikot kulisseissa huomautuksilla että näistä ei sitten puhuta maailmalla. Kun tulee päätöksen paikka, äänestät ihmisten mieliksi omaa periaatettasi vastaan ja toteat sos med, että tuli hyvä päätös. Nämä kelmit ottaa päähän. Kehtaavatkin onkia rusinat pullasta ja uskotella äänestäjiä puolelleen. (05N60)

Myös nämä havainnot säilytetään huomioina mahdollista myöhempää käsittelyä varten.

4.3 Vaikuttavuutta estävät ja edistävät tekijät

Selektiivisen koodauksen vaiheen aluksi tulee löytää tutkimuksen ydinkategoria (Airaksinen 2021). Tutkimuskysymystä ja työn otsikkoa seuraten valituksi ilmiöksi, jonka ympärille ymmärrystä aletaan rakentaa, valikoituu sosiaalisessa mediassa esiintyvän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuus. Keskustelun tuoksinassa esitettyjen mielipiteiden, argumenttien ja perusteluiden voidaan ajatella ajautuvan suppiloon (ks. kuvio 2), jossa sen läpäisykykyyn vaikuttavat analyysin aikana tunnistetut oma toimijuus, kuntalaisrajojen merkitys ja sosiaalinen media ympäristönä. Näiden sisälle sijoittuu sekä viestin läpimenoa estäviä että edistäviä tekijöitä. Aineiston perusteella voidaan päätellä, että esimerkiksi nimettömänä esiintyminen on viestin vaikuttavuuteen negatiivisesti vaikuttava tekijä, mutta toisaalta esimerkiksi valtuutetun halu kuulla kuntalaisten mielipiteitä ja etsiä niistä joko uusia näkökulmia tai tukea omille näkemyksilleen voi vaikuttaa viestin vaikuttavuuteen edistävästi.

KUVIO 2. Sosiaalisessa mediassa käydyn kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Kun näistä lähtökohdista palataan aiempiin koodauksen vaiheisiin tarkastelemaan eri tekijöiden vaikutuksia sosiaalisessa mediassa käytävien kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen, voidaan niitä sijoittaa kategorioihin sen mukaisesti, mitkä tekijät vaikuttavat estävästi tai edistävästi keskustelujen vaikuttavuuteen. Aineistolle esitetään kysymys:

Vaikuttaako löydetty tekijä valtuutetun suhtautumiseen estäen vai edistäen?

Analyysin perusteella syntyy ehdotus jaotteluksi ja näin ollen alustava malli vaikuttavuuteen vaikuttavista tekijöistä, jotka on esitetty taulukossa 3. Kategorisointi perustuu valtuutettujen ilmaisuun ja siihen, miten positiivisesti tai negatiivisesti he suhtautuvat vaikuttavuuteen. On tietenkin huomattava, että esimerkiksi itsensä keskustelujen ulkopuolelle sulkevaan valtuutettuun eivät tietenkään vaikuta parhaimmistaan perustelut tai tuoreimmatkaan mielipiteet, mutta toisaalta esimerkiksi vihapuhe saattaa rajoittaa myös demokratiakäsitykseltään osallistuvaan taipuvaisen valtuutetun kykyä tai halua löytää uusia näkökulmia. Aineiston perusteella vaikuttaisikin siltä, että jos estäviä tekijöitä on läsnä, edistävät tekijät eivät välttämättä lisää kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta. Tällä perusteella puolestaan voitaisiin myös päätellä, että kuntalaiskeskustelun tulee läpäistä estävien tekijöiden verkko, jonka jälkeen edistävät tekijät pääsevät vaikuttamaan siihen.

TAULUKKO 3. Kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta estävät ja edistävät tekijät.

	Oma toimijuus	Rajapinta	Ympäristö
Estävät	itsensä keskustelun ulkopuolelle sulkeminen, altistuminen kritiikille, edustuksellinen demokratiakäsitys, sitoutuneisuus ryhmään tai koneistoon, oman vaikutusvallan rajallisuuden tiedostaminen	virheelliset tulkinnat ja tulkitsemisen vaikeus, anonyymina esiintyminen, valetieto/epäily virheellisestä tiedosta	kokonaisnäkömyksen puuttuminen, lieveilmiöt (kielenkäyttö, vihapuhe), polarisoituneet käyttäjäryhmät ja mielipiteet, paikallisuuden puute, tärkeiden asioiden jääminen huomiotta, <i>negatiivinen suhtautuminen ympäristöön, yleinen mediakriittisyys</i>
Edistävät	perustellut mielipiteet, positiivisen palautteen mahdollisuus, osallistuva demokratiakäsitys, sitoutuneisuus kuntalaisiin	kokemus keskustelun tärkeydestä, näkökulmien rikkaus	hiljaisten, erityisesti nuorten äänen nouseminen kuuluviin, yhteydenpidon matala kynnyks, vuorovaikutuksen helppous, <i>positiivinen suhtautuminen ympäristöön</i>

Aineisto käydään tässä vaiheessa vielä kerran läpi ja tarkastellaan huolellisesti ja kriittisesti, ovatko kaikki ilmi tulleet vaikuttavuutta estävät tai edistävät tekijät mukana lopullisessa päätelmässä. Tarkastelussa havaitaan, että yleinen suhtautuminen sosiaaliseen mediaan ympäristönä ja mediakriittisyyden vaikutus on syytä lisätä ympäristöstä kertovaan osuuteen. Lisätyt tekijät on merkitty taulukossa 3 kursivilla. Sen sijaan suhde virkamiehiin päätettiin hylätä, sillä sen katsottiin riittävältä osin sisältyvän demokratiakäsitykseen ja sitoutuneisuuteen. Toisaalta jos virkamies viestisi sosiaalisessa mediassa, häneen voitaisiin soveltaa kuntalaisrajoituksen näkökulmia.

4.4 Pohdinta

Tutkimuksessa muodostetun alustavan mallin avulla voidaan jäsentää sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Vaikuttavuutta estäviä tekijöitä ovat omaan toimijuuteen liittyvät itsensä sulkeminen keskustelujen ulkopuolelle, kritiikille altistuminen, edustuksellinen demokratiakäsitys, sitoutuminen ryhmään tai koneistoon ja oman vaikutusvallan rajallisuuden tiedostaminen. Näistä tietoinen keskustelujen seuraamattomuus, demokratiakäsitys ja sitoutumisvalinnat ovat ainakin jossain määrin valtuutetun tietoisesti valitsemia suhtautumistapoja, mutta kritiikin välttäminen ja oman vaikutusvallan rajallisuuden tiedostaminen voivat ainakin osittain johtaa vähemmän tiedostettuun uusien mielipiteiden torjumiseen. Toisaalta kuntalaisrajaan liittyvistä tekijöistä virheelliset tulkinnat ja tulkitsemisen vaikeudet liittyvät selkeästi vuorovaikutustilanteille tyypilliseen ongelmaverkkoon, joita esiintyy muissakin vuorovaikutussuhteissa kuin poliitikkojen ja kuntalaisten välillä. Samoin voitaisiin ajatella anonyyminä esiintymisestä tai tiedon oikeellisuudesta: kasvottoman keskustelukumppanin kanssa, jonka jakamaa tietoa epäilee tahallisesti tai tahattomasti virheelliseksi, saattaisi olla vaikea rakentaa vaikkapa Kuntaliiton (2021c) Vuoden valtuutettu -kilpailun toivomaa luottamusta. Sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvistä estävistä tekijöistä lieveilmiöt ovat varmasti tunnetuimpia: tässä tutkimuksessa myös sosiaalisen median kärjistynyt ja välillä aggressiivinenkin kielenkäyttö lasketaan myös näihin lieveilmiöihin. Muita estäviä tekijöitä ovat kokonaisnäkömyksen ja paikallisuuden puuttuminen, mielipiteiden ja käyttäjäryhmien polarisoituminen, negatiivinen suhtautuminen sosiaaliseen mediaan yleensä ja yleinen mediakriittisyys. Myös valtuutetun mielestä tärkeiden asioiden jääminen huomiotta saattaa vaikuttaa estävästi myös sellaisten täysin oikeutettujen näkökulmien ohittamiseen, jotka valtuutettu kokee vähäarvoisemmiksi kuin itselleen tärkeät asiat.

Jos ajatellaan kuntalaiskeskustelun läpäisseen estävien tekijöiden muodostaman verkon, siihen pääsevät mallin mukaan vaikuttamaan vaikuttavuutta edistävät tekijät. Edistävinä tekijöinä pidetään oman toimijuuden suhteen perusteltuja mielipiteitä, osallistuvaa demokratiakäsitystä ja sitoutumista kuntalaisiin, mutta myös positiivisen palautteen mahdollisuutta, jos valtuutettu tuo itse esiin mielipiteitään sosiaalisessa mediassa ja saa näköyksilleen tukea. Toisaalta kuntalaisrajaan liittyvinä edistävinä tekijöinä voidaan pitää kokemusta keskustelun tärkeydestä ja näkökulmien rikkautta. Sosiaalinen media ympäristönä voi lähtökohtaisesti olla valtuutetulle mieleinen, mutta erityisesti tutkimuksessa korostui mahdollisuus kuulla myös sellaisia ryhmiä, jotka muuten jäisivät kuulematta. Sosiaalisen median etuina korostettiin myös vuorovaikutuksen helppoutta ja yhteydenpidon matalaa kynnystä: kuntalaisten katsottiin uskaltavan lähestyä valtuutettuja helpommin sosiaalisen median välityksellä kuin perinteisin keinoin. Hieman yllättäen tutkimuksessa ei noussut

esiin havaintoa siitä, että sosiaalisen median kautta kuntalainen voi välittää mielipiteensä useammalle valtuutetulle kerralla: viestin kirjoittaminen julkiseen keskusteluun kaikkien nähtävillä on kuitenkin huomattavasti nopeampaa kuin kymmenien puheluiden soittaminen.

Tutkimuksessa havaittiin, että sosiaalista mediaa pidetään matalan kynnyksen osallistumismahdollisuutena, jonka ansiosta kuntalaiset pyrkivät voimakkaammin vaikuttamaan päätöksiin. Tässä suhteessa tutkimus saa tukea havainnoilleen Pandeyn ym. havainnoista. Kuntalaisten näkökulmien rikkauden korostaminen ja erityisesti uudenlaisten toteutustapojen esiin nostaminen puolestaan tukevat Saurin näkemystä siitä, että sosiaalista mediaa voitaisiin käyttää kuntalaisten luovuuden valjastamiseksi kunnan käyttöön.

Edustuksellisen demokratiakäsityksen havaittiin tässä tutkimuksessa toimivan vaikuttavuutta estävänä tekijänä. Heineltin mukaan tällainen henkilö katsoo saaneensa mandaattinsa äänestäjiltä vaaleissa: hän hoitaa tehtävänsä kunnan parhaaksi eikä pidä kuntalaiskeskustelua näiden päätösten kannalta kovin merkityksellisenä. Toisaalta helpottavaksi tekijäksi nousi osallistuva demokratiakäsitys, jossa Heineltin mukaan valtuutettu kokee, että kuntalaisten äänen kuuleminen on valtuutetun tehtävä, sillä kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet myös muissa tilanteissa kuin vaaliuurnilla katsotaan tärkeiksi. Jotta saataisiin selville, vastaavatko tutkimuksen havainnot Heineltin teoriaa, aineisto käytiin läpi. Tutkimuksen aineisto on liian pieni kvantitatiiviseen vertailuun, mutta siitä voitiin kuitenkin tunnistaa eri demokratiakäsitysten piirteitä. Edustuksellista demokratiakäsitystä vaikutti kannattavan muun muassa vanhimpaan ikäryhmään kuuluva mies, joka kuvaili suhtautumistaan päätöksentekoprosessiin: ”Kunnallisten päätöksen tekijöiden pitää noudattaa oma vastuu päätöksen teossa” (03M60). Toisaalta vanhimpaan ikäryhmään sijoittuva nainen korosti erityisesti kuntalaisten kuulemista jo valmisteluvaiheessa. Heineltin teorian mukaisesti löytyi myös äänenpainoja, joiden perusteella voisi arvella, että demokratiakäsitys ei ole kiveen hakattu, vaan ainakin jossain määrin liukuva käsite:

Haluan yleensäkin kuunnella erilaisia mielipiteitä ja lukea taustoituksia ennen kuin päätän kantani. Sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu on osa oman näkemyksen muodostamista. Se ei kuitenkaan horjuta näkemystä silloin, jos poliittisten ryhmien kesken on sovittu linjauksista. (04N46)

Tutkimuksen tulosten ei siis varsinaisesti voida sanoa olevan yhteneväiset Heineltin perusajatusten kanssa iän, sukupuolen tai puoluekannan suhteen, mutta toisaalta myöskään varsinaista ristiriitaisuuttakaan ei nouse esiin. Sen sijaan aineisto tukee Heineltin näkemystä siitä, että demokratiakäsitykset voivat olla myös toisiaan täydentäviä.

Sen sijaan Häklin sitoutuneisuusnäkemysten kanssa luotu malli on linjassa: vaikuttamisyritysten läpäisykyky vaikuttaa olevan sidoksissa siihen, keneen valtuutettu kokee olevansa sitoutunut. Edes saatu uusi tieto ei sinällään horjuta koneistoon sitoutuneen käsityksiä: ”jos on johonkin asiaan tullut uutta tietoa niin olen ennen päätöksen tekoa ollut yhteydessä asian esittelevään virkamieheen, ja tarkistanut asian oikeellisuuden” (03M60). Toisaalta sitoutumista kuntalaisiin kuvataan muun muassa näin: ” Kaikki julkitulevat mielipiteet ovat arvokkaita” (13N30). Häklin tutkimuksen voidaankin katsoa vahvistavan sitoutumisen sijoittamista alustavaan malliin sekä estävänä että edistävänä tekijänä.

Saurin ja toisaalta Hyyryläisen ja Tuiskun kuvailemaa heittäytymistä keskusteluihin ei tutkimuksessa juurikaan havaittu, eikä kahdensuuntaisuudesta tai vuorovaikutuksesta ollut aineistossa juurikaan mainintoja. Kuitenkin tutkimuksessa havaittiin valtuutettujen pitävän vaikuttavuutta estävänä tekijänä mahdollista altistumista kritiikille ja toisaalta positiivista palautetta pidettiin ainakin jossain määrin tavoittelemisen arvoisena. Muutenkin joistakin valtuutettujen kommentteista jää vaikutelma, että ainakin joissain tilanteissa toimijuutta ikään kuin ulkoistetaan toisille valtuutetuille: harvat valtuutetut myöntävät suoraan muuttaneensa kantaansa kuntalaiskeskustelun perusteella, mutta esimerkkinä kerrottiin muiden niin toimineen ”--- kouluverkkopäätöksessä sosiaalisella medially ja sen myötä järjestetyllä kokoontumisella oli iso merkitys päätöksen muuttumisessa” (11N46) ja ”--- esimerkiksi uimahallin ja keskustan suunnittelussa ja veroasteen punnitsemisessa moni on miettinyt kantaansa somen kautta” (18M30).

Yllä esitetystä huolimatta vain hieman yli puolet kyselyyn vastanneista ilmoitti suoraan, että sosiaalisessa mediassa käytävät keskustelut eivät ole vaikuttaneet heidän päätöksiinsä millään tavalla eivätkä he seuraa niitä esimerkiksi laajentaakseen omaa ajatteluaan tai muodostaakseen käsitystä siitä, mitä kuntalaiset ajankohtaisista asioista ajattelevat. Tällaisina kommentteina pidettiin esimerkiksi mainintoja ”Olen hankkinut tiedon muualta” (20M60). Tähän ryhmään vaikuttaminen saattaa jatkossakin olla vähintäänkin haastavaa. Toisaalta osa valtuutetuista seuraa kuntalaiskeskustelua sosiaalisessa mediassa avoimin mielin ja heidän ratkaisuihinsa kuntalaisilla saattaisi olla mahdollisuus vaikuttaa. Jos asiaa tarkastelee kuntalaisen vaikuttamisyrittelyn onnistumisen kannalta, tärkeää olisi välttää viestin vaikuttavuutta estäviä tekijöitä: esimerkiksi häiritsevä kielenkäyttö saattaa jo yksistään aiheuttaa vastareaktion. Toisaalta voisi ehkä ajatella Saurin, Hyyryläisen ja Tuiskun ajatuksia yhä pidemmälle vieden, että myös kuntalaisten kannattaisi pyrkiä yhä tiiviimpään vuorovaikutukseen valtuutettujen kanssa, sillä se voitaisiin nähdä myös kuntalaisen eduksi ja toisaalta voisi auttaa sitouttamaan valtuutettuja enemmän kuntalaisiin oman valtuustoryhmän, virkakoneiston tai tehtävien päätösten sijaan.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, millaisia vaikutuksia kunnallisista asioista keskustelun siirtymisellä sosiaaliseen mediaan on ollut kunnan poliittisten päättäjien näkökulmasta ja mitkä tekijät vaikuttavat keskustelun vaikuttavuuteen. Tutkimuskysymys oli: Millaiseksi poliittiset päättäjät kokevat sosiaaliseen mediaan siirtyneen kuntalaiskeskustelun roolin ja sen vaikuttavuuden päätöksenteossaan?

Tutkimuksen tuloksena syntyi alustava malli, jonka perusteella poliittisen päättäjän omaan toimijuuteen ja demokratiakäsitykseen, vuorovaikutukseen kuntalaisrajapinnassa ja sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvät tekijät voidaan jakaa sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta estäviksi ja edistäviksi tekijöiksi. Esimerkiksi poliittisen päättäjän edustuksellinen demokratiakäsitys tai sitoutuneisuus koneistoon voi toimia estävänä tekijänä kuntalaiskeskustelun vaikuttavuudelle. Merkittävä on myös havainto, jonka mukaan estävän tekijän läsnäolo voi vaikuttaa niin, etteivät yhtä lailla läsnä olevat edistävät tekijät voi vaikuttaa kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta estävästi. Lähes puolet kyselyyn vastanneista valtuutetuista suhtautui sosiaaliseen mediaan avoimesti eikä ainakaan täysin kiistänyt sen mahdollisuuksia vaikuttavan kuntalaiskeskustelun kanavana. Näin ollen myös tämän tutkimuksen perusteella kannustetaan niin kuntalaisia kuin poliittisia päättäjiä käymään yhä rohkeammin keskusteluja myös sosiaalisessa mediassa. Vastaavaan rohkaisuun poliittisten päättäjien osalta ovat päätyneet jo Hyyryläinen ja Tuisku aiemmin. Tämän tutkimuksen perusteella kuntalaiset saavat myös entistä paremmin tietoa siitä, mitä tekijöitä heidän kannattaa viestinnässään välttää ja millaisiin tekijöihin panostaa, jos haluavat minimoida estävien tekijöiden osuuden keskustelusta ja toisaalta korostaa vaikuttavuutta edistäviä tekijöitä.

Tutkimuksessa on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä tapaa ja tieteellisiä käytäntöjä. Aineistoa on käsitelty vastaajien anonymiteettia kunnioittaen eikä tutkimuksessa julkaista sellaista tietoa vastaajista, joka saattaisi heidät huonoon valoon. Tästä johtuen esimerkiksi kyselylomakkeessa kysytty puoluekanta on jätetty julkaisematta, sillä sen osalta ei saatu sellaisia tuloksia, että puoluekannan julkaisemisella olisi ollut tutkimuksen kannalta merkitystä. Osittain tietosuojan turvaamiseksi tehtiin jo varhaisessa vaiheessa päätös kerätä tiedot anonymieina, jotta tutkimuksen tekijälle ei syntyisi henkilörekisteriä. Aineistoon on pyritty suhtautumaan objektiivisesti. Tutkimuksen analysointitapa kuitenkin sallii induktiivisen päättelyn ja silloin tutkijan omaan kotipaikkakuntaan liittyvien asioiden vaikuttavuutta ainakin tiedostamattomasti ei täysin voida sulkea pois. Tietoisesti tutkimuksen tuloksiin ei kuitenkaan ole pyritty vaikuttamaan. Tutkimus ei myöskään pyri kumoamaan tai osoittamaan vääräksi aiempaa tutkimustyötä, vaan ennemmin kunnioittaa

aiempia löydöksiä ja niiden perusteella kyseenalaistaa sellaiset omat löydöksensä, jotka mahdollisesti olisivat ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa. Tutkimus on perustunut puhtaasti tutkijan omaan kiinnostukseen eikä sitä ole rahoitettu tai muuten tuettu miltään taholta. Tutkimuksesta ei myöskään ole kerrottu ulkopuolisille ennen sen julkaisua, lukuun ottamatta tutkimuksen ohjaajaa.

Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa koko tutkimusta tulee tarkastella kriittisesti. Koska tarkoituksena oli tarkastella valtuutettujen kokemuksia kuntalaiskeskustelusta, laadullinen tutkimusote on perusteltu. Tutkimuksen rajaaminen pelkästään Sastamalan kaupunginvaltuutettuihin ja toteutustapa verkkolomakkeella saattoivat aiheuttaa aineistoon vinoumaa. Kuten aineistostakin ilmeni sosiaalisen median keskustelujen osalta, kaikki kunnat ovat erilaisia, joten olisi hyvä tutkia myös erityyppisiä kuntia, erityisesti kooltaan huomattavasti pienempiä ja suurempia. Tulosten samansuuntaisuus vahvistaisi tämän tutkimuksen validiteettia. Kysely voitaisiin toistaa myös esimerkiksi valtuuston kokouksen yhteydessä jaettavalla paperilomakkeella, jonka lisäksi tarjottaisiin vaihtoehtoa vastata verkossa. Vastauksien lukumäärä olisi myös voinut olla suurempi ja kattavampi, mutta toisaalta kyselylomaketta käyttämällä saatiin kuuluviin paljon useampien valtuutettujen ääni kuin haastatteluilla olisi resurssien puitteissa ollut mahdollista toteuttaa.

On mahdollista, että rajallisen aineiston vuoksi ei aineistosta ole noussut kaikkia sosiaalisen median keskusteluiden vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä, joka on voinut vaikuttaa myös kategorisoinnin onnistumiseen. Tutkimus ei edellä mainituista syistä johtuen pyrikään esittämään laaditun alustavan mallin olevan varmasti tosi ja yleistettävissä, vaan sen tarkoituksena on toimia työkaluna ymmärtämään ainakin joitakin niistä selittävästä tekijöistä, jotka vaikuttavat kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen suhteessa poliittisiin päättäjiin ja jotka nousivat esiin tässä tutkimuksessa. Toisaalta alustavaa hahmotelmaa mallista voitaisiin ehkä käyttää pohjana jatkotutkimukselle, jotta ilmiötä ymmärrettäisiin jatkossa yhä paremmin ja voitaisiin luoda malli, jonka toimivuudesta voitaisiin olla varmempia. Laadullisen jatkotutkimuksen jälkeen eri tekijöiden välisiä korrelaatioita voitaisiin tarkastella myös kvantitatiivisesti. Edellä mainituista syistä johtuen tutkimus ei myöskään pyri antamaan kuvaa suomalaisten valtuutettujen demokratiakäsitysten yleisyydestä.

Tutkimuksen toistettavuuteen saattaa vaikuttaa sosiaalisen median käytön jatkuva yleistyminen, sillä sosiaalista mediaa itse käyttävät vaikuttivat aineiston perusteella suhtautuvan sosiaalisessa mediassa käytäviin kuntalaiskeskusteluihin avoimemmin. Jos kehityskulku jatkuu, sillä saattaisi olla merkitystä myös tutkimuksen tulosten kannalta. Tutkijan omien mahdollisten ennakoasenteiden vaikutusta oman kotikaupunkinsa poliittisista päättäjistä on pyritty häivyttämään käsittelemällä aineistoa ilman taustatietoja mahdollisimman pitkään. Tutkija ei myöskään ole ollut aktiivinen politiikassa, joten

nämä ennakkokäsitykset perustuvat ainoastaan mediassa esiintyneeseen uutisointiin ja julkisiin keskusteluihin.

Sosiaalisen median merkitys kunnille, kuntalaisille ja myös poliittisille päättäjille kasvaa. Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia kvantitatiivisin menetelmin, jolloin voitaisiin myös ehkä todentaa tämän tutkimuksen myötä syntynyttä ajatusta vaikuttamismahdollisuuksiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi sekä viestinnän että politiikan murroksen myötä myös laadulliselle tutkimukselle olisi tarvetta, sillä kentät ja erityisesti eri ryhmien väliset suhteet ovat jatkuvassa muutostilassa. Esimerkkinä tällaisesta tutkimusaiheesta olisi se, mitkä tekijät poliittiset päättäjät kokevat estävän aktiivista vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa sosiaalisessa mediassa. Myös erilaisten sitoutuneisuuksien vaikutusten ja niihin vaikuttavien tekijöiden selvittäminen olisi mielenkiintoinen tutkimisen aihe.

LÄHTEET

- Airaksinen, J. (2021). Grounded theory. Teoksessa Vuori J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 19.4.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/grounded-theory/>
- Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI (2018). *Sastamalan väestöennuste vuosille 2018–2040*. Haettu 11.3.2021.
https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali//35720.pdf?name=Sastamalan_vaestoennuste_vuosille_2018-2040
- Alueviesti (2016). Kares: ”Kansalaiskeskustelun aika on nyt”. *Alueviesti*. Haettu 13.4.2021.
<https://alueviesti.fi/2016/03/22/kares-nyt-on-kansalaiskeskustelun-aika/>
- Alueviesti (2020). Sastamalan valtuusto linjasi: Häijään, Marttilan ja Tyrväänkylän alakoulut sekä Äetsän yläkoulu loppuvat. *Alueviesti*. Haettu 13.4.2021.
<https://alueviesti.fi/2020/03/03/sastamalan-valtuusto-linjasi-haijaan-marttilan-ja-tyrvaankylan-alakoulut-seka-aetsan-ylakoulu-loppuvat/>
- Asikkalan kunta (2016). *Sosiaalisen median toimintaohje*. Haettu 12.4.2021.
<http://dynasty.phnet.fi/asikkala/kokous/20161590-11-1.PDF>
- Davis, A. (2010). New media and fat democracy: the paradox of online participation1. *New Media & Society*, 12(5), 745–761. <https://doi.org/10.1177/1461444809341435>
- Dufva, M. (2020). *Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162*. Erwero, Vantaa. Haettu 13.2.2021.
<https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>
- Gillespie, T. (2017). Regulation of and by Platforms. *SAGE Handbook of Social Media*, 254–278. Haettu 13.4.2021.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative research*. Haettu 24.4.2021. Routledge.
- Heinelt, H. (2013a). Introduction: The Role Perception and Behaviour of Municipal Councillors in the Changing Context of Local Democracy. *Local Government Studies*, 39(5), 633–639. Haettu 20.4.2021. <https://doi.org/10.1080/03003930.2012.670745>
- Heinelt, H. (2013b). Councillors’ Notions of Democracy, and their Role Perception and Behaviour in the Changing Context of Local Democracy. *Local Government Studies*, 39(5), 640–660. <https://doi.org/10.1080/03003930.2012.670746>
- Hyyryläinen, T. & Tuisku, S. (2016). *Sosiaalisesta mediasta ratkaisuja paikalliseen vaikuttamiseen. Kunnallisalan kehittämissäitiön Tutkimusjulkaisu -sarjan julkaisu nro 100*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu. Haettu 10.2.2021. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2016/12/Tutkimusjulkaisu-100.pdf>
- Häkli, S. (2018). *Investointipäätöksenteon rationaalisuus kuntakontekstissa - Case-tutkimus suomalaisessa kunnassa*. Turku: Turun yliopisto.
- Ilmajoen kunta (2020). *Viestintäohje*. Haettu 11.4.2021. <https://ilmajoki.fi/wp-content/uploads/2021/01/Viestintaohje-KH-14.12.2020-Aukeamat.pdf>
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 19.4.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Jäntti, A., Airaksinen, J., & Haveri, A. (2017). Osallistuminen julkishallinnon legitimizeettikysymyksenä. Teoksessa *Osallistuminen julkishallinnon legitimizeettikysymyksenä*. Tampere University Press.
- Kananen, J. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. *Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176*. Jyväskylä.
- Kangaspunta, V. (2021). *Verkkouutisten kommentit julkisen osallistumisen muotona ja julkisen rajapinnoilla*. Tampereen yliopisto. Haettu 11.1.2021.

- Kuntalaki (2015). 14 §, 22 §, 38 § ja 41 §. (410/2015). Haettu 13.2.2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410#Pidp447086592>
- Kuntaliitto (2021a). *Kuntien toimintaa seurataan paikallislehdistä – sosiaalinen media ja kuntien oma viestintä kasvattajat suositaan*. Haettu 11.2.2021.
<https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2021/kuntien-toimintaa-seurataan-paikallislehdista-sosiaalinen-media-ja-kuntien-oma>
- Kuntaliitto (2021b). *Valtuuston toiminta ja tehtävät*. Verkkosisältö. Luettu 10.3.2021.
<https://www.kuntaliitto.fi/demokratia-ja-osallisuus/valtuuston-toiminta-ja-tehtavat>
- Kuntaliitto (2021c). *Vuoden valtuutettu 2020 on valittu*. Verkkosisältö. Luettu 10.3.2021.
<https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/demokratia-ja-osallisuus/edustuksellinen-demokratia/vuoden-valtuutettu>
- Locke, K. (1996). Rewriting the Discovery of Grounded Theory after 25 Years? *Journal of Management Inquiry*, 5(3), 239–245. Haettu 24.4.2021.
<https://doi.org/10.1177/105649269653008>
- M. Alammar, F., Intezari, A., Cardow, A., & J. Pauleen, D. (2019). Grounded Theory in Practice: Novice Researchers' Choice Between Straussian and Glaserian. *Journal of Management Inquiry*, 28(2), 228–245. Haettu 24.4.2021. <https://doi.org/10.1177/1056492618770743>
- Metsämuuronen, J. (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2*. International Methelp. Helsinki.
- Mikkelin kaupunginhallitus (2021). *Kaupunginhallituksen pelisäännöt*. Haettu 11.4.2021.
<https://www.mikkeli.fi/sisalto/paatoksenteke/kaupunginhallitus/kaupunginhallituksen-pelisaannot>
- Nieminen, N. (2018). *Kuntainvestoinnin diskursiivinen (de)legitimointi : case Sastamalan Vammalan uimahalli*. Haettu 11.4.2021. Tampere 2018.
- Oikeusministeriö (2018). *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Haettu 11.1.2021.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-680-2>
- Pandey, V., Gupta, S., & Chattopadhyay, M. (2019). A framework for understanding citizens' political participation in social media. *Information Technology & People (West Linn, Or.)*, 33(4), 1053–1075. Haettu 13.2.2021. <https://doi.org/10.1108/ITP-03-2018-0140>
- Parvez, Z. (2008). E-Democracy from the Perspective of Local Elected Members. *International Journal of Electronic Government Research*, 4(3), 20–35.
<https://doi.org/10.4018/jegr.2008070102>
- Pöyhkäri, R. (2013). *Vihapuhe ja sananvapaus. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy– Juvenes Print. Haettu 11.2.2021.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103170/978-951-44-9249-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Reisach, U. (2021). The responsibility of social media in times of societal and political manipulation. *European Journal of Operational Research*, 291(3), 906–917.
<https://doi.org/10.1016/j.ejor.2020.09.020>
- Sastamalan kaupunki (2021a). *Sastamala ennen ja nyt*. Haettu 10.2.2021.
https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=3061
- Sastamalan kaupunki (2021b). *Sastamala pähkinänkuoressa*. Haettu 10.2.2021.
https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=10376
- Setälä, M. (2003). *Demokratian arvo : teorian, käytännöt ja mahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Sauri, P. (2015). *Julkishallinto ja sosiaalinen media. Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 98*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy. Haettu 10.3.2021.
<https://kaks.fi/wp-content/uploads/2015/03/Julkishallinto-ja-sosiaalinen-media.pdf>
- Sitra (2020). *Suomalaiset kansalaisvaikuttajina. Kuinka edistää osallisuutta ja osallistumista 2020-luvulla? Sitran selvityksiä 166*. Helsinki; PunaMusta Oy. Haettu 13.2.2021.
<https://media.sitra.fi/2020/03/18123803/suomalaiset-kansalaisvaikuttajina.pdf>

- Suomen virallinen tilasto (2017). *Kunnallisvaalit* [verkkójulkaisu]. ISSN=2323-1092. Ehdokkaiden Ja Valittujen Tausta-Analyysi 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 10.3.2021.
http://www.stat.fi/til/kvaa/2017/05/kvaa_2017_05_2017-05-05_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (2020). *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö* [verkkójulkaisu]. ISSN=2341-8699. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 13.2.2021.
<http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>
- Syväjärvi, A., Leinonen, J., Pruikkonen, A. & Korhonen, R. (2017). *Sosiaalinen media kuntajohtamisessa*. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 101. Haettu 12.1.2021. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/02/Sosiaalinen-media-kuntajohtamisessa.pdf>
- Tilastokeskus (2017). *Kunnallisvaalit 2017*. Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi. Haettu 13.4.2021. https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/04/kvaa_2017_04_2017-04-27_fi.pdf
- Ward, S. (2019). *Disrupting journalism ethics: radical change on the frontier of digital media*. Haettu 14.1.2021. Routledge.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

1. Keskustelu myös kunnallisesta päätöksenteosta on siirtynyt enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan. Miten olet kokenut tämän muutoksen? Millaisia (positiivisia tai negatiivisia) erityispiirteitä olet siinä havainnut verrattuna esimerkiksi lehtien yleisönosastoilla aiemmin käytyyn keskusteluun?
2. Oletko havainnut kuntalaisten pyrkivän vaikuttamaan tehtäviin päätöksiin ja sitä kautta osallistumaan kunnalliseen päätöksentekoon nimenomaan sosiaalisessa mediassa? Millaista vaikuttamista olet havainnut?
3. Onko sosiaalisessa mediassa käyty kuntalaiskeskustelu vaikuttanut omaan toimintaasi jollakin tavalla? Oletko esimerkiksi saamasi uuden tiedon perusteella muuttanut näkökulmaasi, äänestyskäyttäytymistäsi tai mielipidettäsi jossakin asiassa? Voit halutessasi kertoa myös esimerkkejä.
4. Onko keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan tuonut uusien kuntalaisten tai ryhmien äänen kuuluviin? Entä kuuluuko jonkun tai joidenkin ääni toisia voimakkaammin tai vaimeammin kuin muualla? Nousevatko jotkut asiat keskusteluun herkemmin ja jäävätkö jotkut vastaavasti käsittelemättä?
5. Millaisina koet sosiaalisen median lieveilmiöt, kuten valeuutiset, vihapuheen tai keskittymisen vain asioiden kritisoimiseen ilman ratkaisuehdotusta? Oletko havainnut tällaista kunnan päätöksentekoa koskevissa keskusteluissa ja onko se vaikuttanut omaan käyttäytymiseesi?
6. Vapaa sana. Jos tiedossasi on jotain sellaista tutkimuksen aihepiiriin liittyvää, joka ei mielestäsi sovi mihinkään aiemmista kysymyksistä, kerro se tässä.

Lämmin kiitos vastauksestasi!

Kysymykset liittyvät Tampereen yliopiston hallintotieteiden tutkinto-ohjelman kandidaatintutkielmaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojasi ei tallenneta. Tutkimuksen tulokset voidaan julkaista Tampereen yliopiston käytäntöjen mukaisesti, mutta ne eivät sisällä sellaisia henkilötietoja, josta vastaajan voisi tunnistaa. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa hyödynnetään vastaajan yksityisyyttä suojaavalla tavalla ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.